

BAXTALO KRECHUNO!
BAXTALO NYEVO BERSH!

VII. ÉVFOLYAM

12. SZÁM

ROMA LAP

1999. DECEMBER

ÁRA: 98 Ft

BOLDOG KARÁCSONYT!
BOLDOG ÚJ ÉVET!

HOSSZÚ ÚT

LD

„LUNGO DROM”

P OSTAFORDULT V VAL

BÉKÉS MEGYÉBEN ÉLŐ CIGÁNYLAKOSOK XVI. KULTURÁLIS NAPJA

Ez évben Eleken került megrendezésre a Békés megyében élő cigánylakosok hagyományos Kulturális Napja. A megye cigánylakosainak rangos és nagy hagyománnyal bíró egész napos fesztiválján tíz településről - Békésről, Dobozról, Elekről, Füzesgyarmatról, Kevermesről, Mezőberényből, Mezőkovácsházáról, Szarvasról, Szeghalomról, Ujkígyósról - tizenhat csoport, együttes lépett fel.

A több mint háromszáz résztvevőt Drágos József, a helyi Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke, Kecskeméti János a város polgármestere és Zsigmond Károly a Békés Megyei Cigánylakosok Egyesületének elnöke köszöntötte a megnyitó alkalmából,

Címdoldalon: A fekete vonat
Fotó: Nyári Gyula

Fiatalokat a játszótérre is lekötötte. Balra: Drágos József Elek város önkormányzatának elnöke. Középen: Árgyelán György a Megyei Nemzetiségi Bizottság Elnöke. Jobbra: Kecskeméti János Elek város polgármestere

Önfeledt szórakozók csoportja az eleki Kulturális Napon

melyen részt vett Dr. Jeszenszky Géza a Megyei Közgyűlés alelnöke és Árgyelán György a Nemzetiségi Bizottság elnöke.

Az óvodás csoportok mellett a megye gazdag tánc, ének és zenekultúráját bemutató cigány hagyományörző csoportok élményt nyújtó produkciói nagy sikert arattak és jó hangulatot teremtettek, bepillantást engedve a közösség élő kultúrájába, színes hagyományvilágába.

Az elekiek és a rendezést segítők jó házigazdák voltak, s a résztvevő közösségek már a Millenium évében Doboz községben megtartásra kerülő rendezvényre gondolva búcsúztak egymástól.

Hevesi József
szakfőtanácsos

LD
„LUNGO DROM”

ROMA LAP

Megjelenik havonta a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért” Közalapítvány támogatásával.

Kiadja: az oktatási és Továbbképzési Központ Alapítvány
5000 Szolnok, Aranka utca 3.
Telefon/Fax: 56/372-269

Főszerkesztő: Paksi Éva

Főmunkatárs: Farkas Kálnán

Munkatársak: Botosné Kőrösi Lilla,
Bubáné Csapó Ilona, Bujdosó Jánosné,
Pálfi Elvira, Rácz Lajos

Felélő kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:

REPRO STÚDIÓ Nyomdaipari Egyéni Cég,

ISSN 1216-982X

A nem kért kéziratokat nem őrzük meg
és nem küldjük vissza.

A szeretet stafétabotja

A Karácsony a szeretet, a békesség, az öröm szinonimája. Számvetést, „nagyakaritást” végzünk a szívünkben, lelkünkben. Leporoljuk az emlékeinket, kidobjuk az elnyűtt, ócska haragkacatot, s mindazt, ami gátolja azt a teljességet, amelyet igazából csak a karácsony tud adni.

Aki kapni akar, annak előbb adnia kell, önzés és képmutatás nélküli szeretetet, amely megbocsájtó, nem ró fel haragot, sem bünt, mert a szeretet ereje ebben rejlik. Át tud folyni, hatolni az állhatatosság kövein, félresodorja a gyűlölet iszapját, hinárját, amely fogva tartja, marasztalja a szeretet áradását.

A karácsony ereje abban rejlik, hogy az ember az egész évi bosszúságát, haragját félre tudja tenni. Egy szó, egy ölelő mozdulat meg tudja gyújtani a tekintetekben az öröm csillagszóróit.

Hogy milyen lesz a második ezredvégi karácsony? Nos, én úgy gondolom, hogy olyan lesz, amilyennek megálmodjuk. Az álmoknak bizony van realitása, hiszen a lélek rajzolja meg, s ahhoz, hogy életre keljen, elevenítő tettekre van szükségünk. Ha erőteljes az álom kontúrja, könnyebben ki tud lépni a valóságos világba, s ez az élővé vált eleven csoda, megérinthetően jelen lesz az életünkben.

Tudom, hogy a belső és külső tartalékok nem egyformák. Jól tudom, hogy az „utca” egyik oldalán dőzsölnek majd, míg a másikon kölcsönkérik, hogy meg ne szegényüljenek önmaguk és gyermekeik előtt. És lesznek olyanok is (nem kis számmal), akik dermedt szívvel és lélekkel, átfagyott vesékkal az aluljárók lépcsőin ülve néznek a semmibe, és semmi sincs a tekintetükben, sem harag, sem lázadás. Csak az tud így nézni, aki már megjárta a földi pokol minden bugarját.

Gondoljunk ezekre és nyissuk meg a szívünket, pénztárcánkat, s ne gondoljunk most az egyszer arra, hogy mi okból vannak az utcán, s mi végből lettek hajléktalanok. Tudom, hogy valami csoda folytán lesz gulyásleves és Isten kegyelméből talán még bejgli is, de vajon lesz-e jó szó?

Fájdalmas, torokszorító kérdések ezek, amelyek szeretetért koldulnak, mert a karácsony a szeretet ünnepe. Nyissuk meg bátran a szívünket és adjunk bőven a szeretetünkhöz, ne féljünk attól, hogy elfogy. A szeretet önmagát megsokszorozító erő. Minél többet adsz belőle, annál több marad neked.

Ezek olyan igazság morzsák, amelyeket nem szabad lesöpörni az asztalról, mert ezzel nem szüntetjük meg a jelenlétét. Újra és újra termelődik, mint a kenyérmorzsza. A hadifogságban mindig ott maradt az asztalon, senki sem ette meg, mert a morzsza jelenléte a holnap ígérete volt.

Nagy ajándék a kegyelem, amely ingyen vétetik és adatik tovább, s olyan harmóniát teremt, amelyben az ember jól érzi magát. S lám a kulcs máris a kezében van, megnyithatod vele a szeretet ajtaját és beengedheted otthonodba az örömet, amely szegénynek és gazdagnak egyformán megadatik, mert a szeretet nem anyagi természetű, hanem a békesség forrásaként tör föl. Leirhatatlan dallammal ajándékoz meg bennünket, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy mosolyra, nevetésre ingereljen bennünket.

Sa tekintetünkben együttérző fények születnek. A régi, kedves szavak új ruhát öltenek és üde, friss jelentéssel érintik meg a szívünket, s a nemzedékek megfogják egymás kezét és örömkönnyek közt valják meg azt a nagy titkot, amelyet te is tudsz. Azért nem mondom ki, mert fel akarom ébreszteni benned azt az ősi vágyat, amelyet időtlen idők óta keres az ember. S ha megleli tovább adja, mint egy stafétabotot, amely szív-től-szívig fut kipirult arccal, mosolyogva.

Várj te is bizalommal, mert hozzád is elér a szeretet stafétabotja. S ha megkaptad, add tovább, mert várnak reá a szeretetre éhes szívek, különösen ilyenkor, karácsony táján!

Rácz Lajos

Nagy László

TE DEL O DEL

Te del o Rajdel baxtyora
kamipo, tate bovora,
dyiv ando shuvsho gonoro,
vast ando gero vastoro.

Ande lampa jag, tena zhav,
sigo tele te pashjuvav,
pe muripush vorba voj te del,
muri patyiv mujal tena del.

Te del o Rajdel abdyora
bi murmuncenge trajora,
Mange o manglimo lazhav,
te del vi kana chi mangav.

(Nagy Gusztáv)

Farkas Oszkár

SOL INVICTUS

Mint elnyűtt ruha tépődnek rólam a szavak
rongyolódik a lét.

Topogok kései ácsfiaként: plakátember
hirdetem a Kisded jövetelét.

Koldus kántál az utcasarkán
"nékünk születék mennyei király,"
énekére nyála csordul, szeme
ráfagy egy falat kenyérre
karácsony van, de hol az Isten?

Év végi beszélgetés

Farkas Flóriánnal,

az Országos Cigány Önkormányzat elnökével

- Jól kezdődött az 1999-es évéd, hiszen újra Te és a „csapatod” nyerte az Országos Cigány Önkormányzati választásokat. Ennek tükrében, milyen volt a teljes év?

- Én azt gondolom, hogy a magyarországi cigányságnak volt jó ez az év, és a magyarországi cigányság győzelme volt a választás eredménye. Amíg ilyen lesz a magyarországi cigányság helyi képviselőinek a politikai akarata, addig remélem, hogy valamennyi évünk ilyen lesz. Azt gondolom, hogy ez a társaság - és ez igaz mind a helyi, mind az országos képviselőkre - betöltötte feladatát, nagyon jó programot, jó munkatervet készített és mint ahogy azt az idő is igazolja, a programok majdnem felét ki lehet pipálni és még a ciklusból 3 év hátra van. Azok az intézményesülési tervek, melyeket az országos önkormányzat készített, és az a 95-ös kisebbségpolitikai modell koncepció, amelyet annak idején a Lungo Drom készített és amire az Országos Cigány Önkormányzat választási programja épült tulajdonképpen megvalósult, hiszen olyan intézményrendszere van ma már a cigány kisebbségi önkormányzatnak, amely képes kiszolgálni az önkormányzat olyan jellegű feladatát, igényét, amely az intézményesülés valós megjelenítését tartalmazza. A kisebbségi önkormányzatiság szinte elképzelhetetlen intézményi rendszer nélkül, mert tulajdonképpen ebben jelenik meg a valós tevékenység.

A másik ami nagyon fontos és ami azt gondolom, hogy elsősorban a Lungo Drom és a Lungo Dromhoz közel álló helyi cigány embereknek a jóvoltából és helyes politikai felismerésükből következett az az, hogy a magyarországi cigányság bebizonyította szervező képességét. Még inkább bebizonyította, mint 4 évvel ezelőtt. Bebizonyította, hogy van olyan politikai felismerése, amellyel már képes társadalmi kihívások elé nézni. A cigányság az egyetlen kisebbség Magyarországon, aki 100 százalékosan növelte a szervezetségét, 100 százalékkal növelte a helyi önkormányzatait, magyarán a köztisztviselőknek a képviselői létszámát. Ma már 760 településen van cigány kisebbségi önkormányzat. Bevált az a politikai struktúra, ha úgy tetszik az a politikai akció, amit annak idején a Lungo

Drom maga elé tűzött és ami az OCÖ választási programja is volt.

Nem kell mást csinálni, mint ezt a programot folytatni, ezt a szellemiséget tovább vinni, erre kell ráépíteni minden olyan stratégiát ami a cigányság integrálódását, a cigányság jelenlegi szociális helyzetéből való elmozdulását elősegíti.

- Azt mondod, hogy a cigányságnak 1999 politikai szempontból jó éve volt, ugyanakkor ez az év a természeti katasztrófák éve is volt.

Farkas Flórián

- Ezek a katasztrófák az osztársadalmat érintették, de azt azért szeretném megjegyezni, hogy a cigányságot - helyzeténél fogva - még inkább érintette. Az elmúlt évtizedek rossz szociálpolitikája a cigányságot sajnos általában a város perifériás területeire, a városszélekre szorította és természetesen az ilyen katasztrófák elsősorban őket érintették. Arról nem beszélve, hogy az ilyen helyzet azért is jobban sújtja a cigányságot, mert sokkal több gyermekkel rendelkezik, sokkal kevesebb a jövedelme, tehát a baj halmozódott.

A visszahelyezés, az elhelyezés, a visszaillesztése a családoknak a saját környezetükbe majd nem minden településen megvalósult. Még egy utógondozói munkálatot indított el az Országos Cigány Önkormányzat, éppen a

napokban küldtünk ki mintegy 100 településre kérdőívet. Arra a 100 településre, ahol a legkritikusabb volt a cigányságot érintően az árvíz és a belvíz és a természetbeli csapások. Várom vissza a válaszokat, mert ahol még valami probléma van - a napokban volt egy újabb egyeztetés a belügyminisztériummal -, ott kell, hogy pótlólag támogatás lekerüljön, illetve ahol a családnak nem történt meg a teljes beilleszkedése, akkor ott mindenképpen segítségre van szükség. Fontos, hogy ennek legyen egy utógondozása. Azért is kell, hogy figyelemmel kísérjük ezekben a településeknek a sorsát, és ez igaz cigányra nem cigányra, mert sajnos megviselte az országot ez a sok katasztrófa és ha a havazás beindul, egy nagyobb lendületű olvadásnál újabb katasztrófa állhat be. Ezért is fontos, hogy folyamatosan kapcsolatban legyünk.

- Milyen jövő elé néz Magyarország cigánysága? Lesz-e pénz a cigányság életkörülményeinek javítására kidolgozott középtávú cselekvési program feladatainak megvalósítására?

- Két - három éven belül érezhető eredményeknek kell lenni. Aki viszont azt remélte, hogy az előző ciklusban az országos önkormányzat gyökeresen meg tudja változtatni azt a több évtizedes cigány nyomort, ami Magyarországon jelen volt és még mindig jelen van, az nincs tisztában a mai társadalmi helyzettel. Ma is azt mondom, hogy nagyon komoly fejlődésen ment át a magyarországi cigányság, kezd kialakulni egy közép réteg, de ahhoz hogy ez meg is valósuljon, néhány évre szükség van, de abban biztos vagyok, hogy egy őt éven belül más élethelyzetben fog élni a magyarországi cigányság. Ahhoz, hogy ez a hosszú idő alatt kialakult egyenlőtlenség ki legyen egyenlítve, kellenek a plusz támogatások, ami a középtávú cselekvési programban, legalábbis az éves akció programban meg vannak jelölve, és ebben a helyi cigány kisebbségi önkormányzat és a magyarországi cigányság is felelős és kell, hogy ennek a felelősségét, a súlyát érezzék. Kell, hogy mindinkább az autonómia érvényesüljön a legszélesebb skálán és ez igaz, mind helyi, mind országos szinten.

Pénz az lesz, de nem elég. Nagyon sok pénz kellene ahhoz, és nem szeretnék milliárdos nagyságrendekről beszélni,

mert ez ellenszenvet válthatna ki. A problémáról kell beszélni és a probléma nagy.

En biztos vagyok abban, hogy lesz pénz, mégis abban bízom, hogy ez a ciklus lesz az, ami a holtpontról ki fogja lendíteni, ki fogja menteni a magyarországi cigányságot. Kell, hogy legyen pénz, hiszen az Országos Cigány Önkormányzatnak az is a feladata, hogy a magyar társadalommal éreztesse, hogy ez nem cigánykérdés, ez állampolgári feladat, állampolgári kérdés.

November közepén rendkívüli ülést tartott a Cigány Társadalmi Bizottság, és elvégeztük a jövő évi akciótervben szereplő programok indításához szükséges utolsó simitásokat. Így eldőlt, hogy ha nem is a tervezett mértékben, de kap támogatást a Cigány Információs és Művelődési Központ. Az Igazságügyi Minisztérium államtitkára bejelentette, hogy a legutóbbi kormányülésen 150 millió forintot különítettek el a cigány fiatalok segítésére. A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium pedig megduplázza, százmillióról kétszázmillió forintra növeli az OCO térségfejlesztési terveinek támogatását. Nem dőlt még el, hogy jut-e pénz, és ha igen, mennyi az önkormányzat szociális lakásépítési programjára. Ez azonban még idén tisztázódhat, hiszen lesz találkozó az illetékes tárca szakembereivel. Mindezek fényében elmondható, hogy ha nem is olyan intenzitással, mint szeretnénk volna, de elindulhat a középtávú cselekvési program.

- Az eltelt egy év alatt több miniszterrel is tárgyaltál, legutóbb Pokorni Zoltán oktatási miniszterrel. A maga nemében bizonyára mindegyik tárgyalás nagyon fontos volt, mégis melyik az, amelyiket a legeredményesebbnek tartod?

- A Pokorni miniszter úrral való tárgyalást. Megállapodtunk abban, hogy még ebben a kormányzati ciklusban két újabb középiskola létrehozását segíti a minisztérium. A Gandhi Gimnázium támogatása körüli problémák orvoslására egy munkabizottság jön létre, mely áttekinti az intézmény helyzetét, lehetőségeit. A meglévő középiskolák kollégiumainak fejlesztésére százmillió forintot különítenek el. Ebből a pénzből Heves megyében, Egerben alakítanak ki diákszállót, és a szolnoki Roma Esély iskola terveit támogatnánk. A továbbtanulást segítő a rászoruló cigány fiatalok havi húszezer forintos ösztöndíjat kapnak majd. Ennek rendszere még kidolgozásra vár, akárcsak azoknak az oktatási kérdéseknek a köre, melyekről meg kell állapodni a miniszterekkel. Mindez szóba kerül az országos önkormányzat december 16-ai elnökségi ülésén, melyen részt vesz Pokorni Zoltán is és ahol reményeim szerint sikerül aláírnunk egy, a célkitűzéseket tartalmazó megállapodást.

- A kormánynak két évente kell beszámolnia a parlament előtt a ki-

sebbségek helyzetéről. Az 1997. februárjától 1999. februárjáig terjedő időszak bemutatását Hende Csaba, az Igazságügyi Minisztérium államtitkára terjesztette elő a házban. Mennyire tükrözte a valóságot ez a beszámoló?

- Körülbelül annyira, mint amennyire nem. Fele-fele arányban.

- Kicsit rózsaszínűre sikeredett.

- Igen. De hát a Kormány nem vállalhatja be, hogy a kisebbségek Magyarországon nem élnek „virágoskertben”, és nem lehetnek arra büszkék, hogy kisebbségek. De ami az egésznek a legkellemetlenebb része volt azaz, amikor mi, kisebbségi vezetők bementünk a Parlamentbe és felültünk a karzatra, mintegy demonstratív a képviselőknek jó nagy része felállt és kiment. Annyi politikai intelligenciát elvámánk a politikai elitől, hogy ha bevonulnak a kisebbségek a Parlamentbe, 4 évben egyszer, és a sorsukról van szó, legalább ne álljanak fel, de ha már fel is állnak, akkor ne ilyen látványosan. Lehetek volna taktikusabbak is. Nem éreztük jól magunkat és éreztük, hogy ők sem érezték jól magukat velünk, bizonyára ezért is nincs a kisebbségeknek parlamenti képviselőjük. De ez nem jó politika és nem okos politika.

- A magyarországi cigányság helyzete a kormányzati politika, a kisebbség törekvései és a nemzetközi elvárások tükrében címmel rendezett konferenciát a napokban az Országos Cigány Önkormányzat és a PER (Projekt on Ethnic Relations) Alapítvány a napokban. Mi célból, milyen eredménnyel?

- Az Országos Cigány Önkormányzat nagyon fontosnak találja, hogy az ezredforduló előtt és a középtávú cselekvési program utolsó simitása előtt képet adjon arról, hogy hol tart ez a program, képet adjon arról, hogy milyen párbeszéd született a kormánnyal, milyen eredmények vannak, hogy mennyi pénz van erre, mi a realitása a végrehajtásnak? Először fordult elő, hogy az OCO nemzetközi szervezetekkel közvetlen párbeszédet kezdeményezett. Mindannyian elfogadták a meghívásunkat és természetesen a kormánzat is. Valamennyi párt vezetőjét, frakcióvezetőjét, a kisebbségügyben, a cigányügyben felelős személyét is meghívtuk.

Tulajdonképpen hírt akartunk adni a jelenlegi helyzetről és én jómagam hívtam fel a nemzetközi szervezetek figyelmét arra a politikai, erkölcsi felelősségre, ami rájuk vár. Ez igaz mind az Európa Tanácsra, mind az Unióra, mind a PER Alapítványra, mert ha az uniós csatlakozás ügy történik meg, ahogyan ma a magyarországi cigányság él, akkor ez a bomba az UNIO-n belül is robbanhat. Ennek a felelősségét kell, hogy érezzék és azt akartuk, hogy erről tudjanak, miután az UNIO jelentések mindig a cigányok nélkül történnek. Azt akartuk, hogy egy olyan UNIO-s jelentés

legyen, olyan nemzetközi tájékoztatás legyen, ami először autentikus módon maguktól a cigányoktól származik.

Azt gondolom, hogy ez a konferencia betöltötte a feladatát, elérte a célját. Párbeszéd alakult ki közöttünk, májusban vissza fogunk térni arra, hogy milyen eredmények vannak, mi az amivel a kormányzat korrigálta a még meglévő hiányosságokat. Ez a költségvetési támogatási struktúra, miszerint a tárcák döntenek a saját környezetükön belül nem kivitelezhető, mert nem a cigány ügy az elsődleges részükről, ezért a minisztériumok fejezetében kell konkrétan megjelölni a cigányságra fordítandó keret összeget. Azért is fontos ez, mert az UNIO abban az esetben tud pénzt adni a cigányság élethelyzetének a javítására, ha azt a kormányzat egyértelműen jelenteti meg a tárcák költségvetésében, vagyis kontrollálható, ellenőrizhető, kimutatható lesz a cigányságnak szánt pénzforrás.

A cigányság jelenlegi helyzetét, amit az OCO elnöksége felvázolt tudomásul vette és nem kifogásolta sem a kormányzat, sem az ellenzék, sem a nemzetközi szervezetek. Én azt remélem, hogy ennek a felelősségét is érzik, hiszen ha a cigányságnak a helyzete pozitív irányba változik és 2002-re, 2003-ra némileg fel tud zárkózni, akkor erre büszke lehet nem csak a kormány, nem csak a társadalom, de azok a nemzetközi szervezetek is, akik most ezen a konferencián részt vettek. Akár exportra is alkalmas lenni a magyarországi cigány politika, hisz erre nincs még modell Európában.

- Az OCO és a Lungo Drom Országos Erdékvédelmi és Polgári Szövetség közös szervezésében közép-európai roma napok folynak az ország több településén.

- Azt érzékeljük, hogy háttérbe szorult a cigány kultúra, annak ellenére, hogy a millenniumra készülünk. Nincs olyan mértékben jelen a színpadon, mint kellene. Márpedig, ha nem tudja a cigányság megmutatni kultúráját, értékeit, akkor nem lehet feloldani azt az előítéletet, ami Magyarországon tapasztalható. Előítéletektől terhelt társadalomban pedig nem valósítható meg a cigányság felemelkedésére megfogalmazott középtávú cselekvési program sem. A rendezvényeken mindenütt együtt van cigány és nem cigány. Alkalom kínálkozik arra, hogy értekezzünk a megyei és helyi vezetőkkel és kérjük bekapcsolódásukat a cselekvési programba. Ugyanakkor szeretnénk ezredforduló előtti hangulatot teremteni, ahol oláh, beás és magyar cigány művészek mutatják be tudásukat, a folklór együttesektől a 100 Tagú Cigány Zenekarig. A rendezvénysorozatot december 19-én Szolnokon zárjuk.

És nem utolsó sorban ezt a rendezvénysorozatot én karácsonyi ajándéknak is szántam az ország cigányságának.

Paksi Éva

Folt a bizonyítványon

Szalagcímmel közölte a Népszabadság 1999. október 14-ei csütörtöki lapszámának első oldalán: „Magyarország az EU mintatanulója.” Ha azonban az olvasó gondosan végigolvassa az információt, akkor a legfelkészültebb tagjelöltek közé sorolt Magyarország felvételi bizonyítványán olyan foltokat is talál, amelyek megkérdőjelezhetik EU-tagságunkat, esetleg késleltethetik, elodáztathatják. Ha nem veszik komolyan az illetékesek! Ha nem tesznek meg mindent e foltok kitisztítása, megszüntetése érdekében.

A brüsszeli értékelés - amelyet **Romano Prodi** bizottsági elnök és **Günter Verheugen**, a bővítésért felelős EU-biztos mutatott be az Európai Parlamentben nemcsak dicsér, hanem bírálat is! Magyarország legsürgősebb teendői közé sorolja a romák helyzetének javítását! Elgondolkodtató értékelés, figyelmeztetés. Bizonyára jóindulatú, ám mégis tényszerű közlés. Nem tudom mennyire veszi komolyan az arra illetékes kormány és más szervek ezt az újabb jelzést. Egyáltalán oda figyelnek-e miként vélekedik az Európai Bizottság?

Felesleges lenne erőltetett összefüggést keresni az EU-jelentés figyelmeztető kritikája és a Népszabadságban egy nappal korábban, az október 13-án A roma program hiányzó forintjai című írásban közölték között. Az, aki odafigyel megtalálja. **Farkas Flórián**, az Országos Cigány Önkormányzat elnöke újságírók kérdésére kijelentette: „A minisztériumok korábban mintegy 3,5 milliárd forintot szántak a középtávú roma intézkedési csomag végrehajtására, a jövő évi költségvetés tervezetében viszont szinte a nyomát se látni az ígért összegnek.” Ha ez tény, szomorú, s a magyarországi romák helyzete kilátástalanabb, mint valaha. Az LD 1999 májusi lapszámában a Tapossuk az állóvizet című írásom mondandója miatt egyes, magukat felelős roma politikusnak gondolók elmarasztaltak. Nem szeretnék most sem, s a jövőben sem a károgók, a kárörvendők karába tartozni, s egy követ fűjni azokkal, akik teljesen reményt vesztek, s nem keresik az újabb utakat, lehetőségeket, minden jelzés értékű együtt-

működést a kormánnyal a roma ügy érdekében! Nem megalázkodni kell! Ezt nem kívánja, kívánhatja senki! **Orbán Viktor** miniszterelnök úr sem, s egyetlen minisztere, felelős rangú országos vezető sem. Korrekt együttműködést óhajtunk, a közös megállapodások betartását, annak a polgári Magyarországnak a megteremtését, amelyben helye van a cigányságnak is! Ezt **Orbán Viktor** kormányfő is megerősítette, amikor június 17-én fogadta **Farkas Flórián**at, az OCO elnökét. A kormány az idén fogadta el az új roma programot. Úgy tűnt, tűnik, hogy a kormányfő leszámolt az illúziókkal, miután úgy minősítették a középtávú roma programot, hogy általa nem lehet megoldani a cigányság gondjait.

erre épülve, ezt figyelembe véve lehet, kell és szükséges az éves, részletes akciótervet elkészíteni...”

„Ezzel az audienciával fókuszba került a magyarországi cigányság. Van igazodási pont, csak követni kell. A miniszterek-járása jelzi, hogy történik valami. Kiléptek az állóvízből, a víz felszíne hullámozik. Felkavartuk, megmozgattuk.” Úgy tűnik nem eléggé. Mégsem veszíthetjük el a reményt. Bár most az OCO elnöke attól tart, hogy „a cigányság szempontjából minden idők legdiszkriminatív költségvetését készül elfogadni a parlament.” Nem véletlen, hogy **Farkas Flórián** látva a veszélyt! - újabb találkozózt kér a kormányfőtől. Szeretné felhívni a figyelmét, hogy ilyen anyagi feltételek mellett nincs esély a cigány intézkedési csomag megvalósítására.

Talán sinen vagyunk - írtam akkor az Audienciában. **Orbán Viktor** miniszterelnök úr és **Farkas Flórián** az OCO elnöke közötti kézfogás garancia, amelynek arany fedezete az adott szó becsülete. Vajon kik azok, akik visszártak ezzel, s ha igen, történik-e valami, s a tárcák betervezik-e a szükséges forrásokat a roma program időarányos teljesítésére? Lesz-e elegendő pénz a cigányság élethelyzetének javítására?

Gyülekeznek, szaporodnak a viharfelhők a roma társadalom feje felett. Sok-sok dicsérő jelzöt elköptattunk már. Tetűk ezt a bizakodás, a

reménykedés okán-jogán. Sajnos csalódnunk kellett. Vajon mikor fogynak ki az ígéretekből azok, akiknek cselekedniük kellene?

Az EU mintatanulójának bizonyítványán esett folt, egy újabb fricska. Ez immáron nem is tudom hányadik figyelmeztetés, intő, rovó? Lesz-e foganatja a szónak, **Farkas Flórián** OCO elnök figyelmeztetésének? Fogadja-e ismét **Orbán Viktor** miniszterelnök úr, hogy a gyülekező viharfelhőket elhessegesse?

No komment. Minden jelzöt mellőzve csak annyit mondok: nyugtával dicsérjük a napot.

Farkas Kálmán

Fotó: Nyári Gyula

Csakhogy az üdvösséghez ez, s ennyi nem elegendő, ha további lépések, költségvetési előirányzatok nem készültek a tárcánál a cigányügy segítésére. **Farkas Flórián** az OCO elnöke a nyáron miután megbeszélést folytatott **Orbán Viktor** kormányfővel, bizakodóan nyilatkozott, s minden idők legsikeresebb cigánypolitikai találkozójának nevezte a konzultációt. Az LD ez év júliusi számában Audiencia című tárcában magam is méltattam a találkozó történelmi jelentőségét. Akkor egyebek mellett ezt írtam: „Nem lenne méltó, ha most belebocsátkoznának abba a minősítésbe, amely mostanában elhangzik és egyes kollegák le is írják, miszerint a középtávú roma program illúzió. Nem az, mert végül is

Karácsony - krechunó

A karácsony szó a magyar szavak egy részéhez hasonlóan szláv eredetű. Őse az ószláv krocsun szó, amely lépcsőt, átlépőt jelent és egyértelműen utal az átlépésre az új időszakba, a téli napfordulóba.

A karácsony a szeretet bensőséges ünnepe elképzelhetetlen karácsonyfa állítása nélkül, pedig ez a szokás

a díszes karácsonyfa előtt, majd a módosabb polgár- és gazdagabb parasztsaládok is átveszik ezt a szokást. A parasztság körében csak a 20. században, az 1950-es években lett általános.

A karácsonyfa díszei is jelképeket hordoznak: a gyertyák a télinapfordulókör megszületett fényt, a fény

Krechunó

„Ezüstön, aranyon járjatok”

Ünnepek alkalmával minden cigány a legjobb tudása szerint készül fel. Ilyen nagy ünnepek: karácsony - krechunó, húsvét - patradyi, pünkösöd - rusaja, új év - nyevo bersh, keresztelő - bolipe, születésnap - rakhasypesko dyes, Mária-nap - suntona

egészen új keletű. A hagyomány szerint Luther Márton, a reformáció nagy alakja állított először karácsonyfa gyermekének. Valószínűleg ismerte a régi germán hiedelmet, amely szerint a télinapforduló idején csatangoló gonosz szellemek előli védelmet csak akkor kapunk, ha az örökzöld fa alá húzódunk.

A karácsonyfa (életfa) valójában jelkép, szimbólum, Jézus születésének tiszteletére állítják és a téli éjszaka csillagainak mintájára gyertyákat gyújtanak ágain. Az első adat a gyümölcsökkel és édességekkel díszített karácsonyfa állításáról egy strasbourgi polgár jegyzetében található, amely 1605-ből származik. 1737-ben egy Wittenbergben készült könyvben írnak először az „új szokásról”.

Magyarországon csak a 19. század második felében, a bécsi udvar példája nyomán terjed el e hagyomány. Először a nemesi családok ünnepelnek

hozóját, a megszülető Jézust jelképezi. A termések mint az alma és a dió is az ő személyéhez köthető. A fa tetejére tűzött csillag a három királyoknak utat mutató betlehemi csillag szimbóluma. Mindezeket üvegdíszek is pótolhatják.

A karácsonyhoz kapcsolódó étkezési szokásaink - sok mozzanatukban - jelképes értelmet is hordoznak. Az elmaradhatatlan karácsonyi halétel - a rántott hal fogyasztása - bécsi eredetű. A hal gyors mozgásával - szimbolikusan - a családnak az új esztendőben történő előre haladására utal. A néphagyományokban a halpikkely a gazdagságot, a pénzt jelképezi.

Szilézia vidékéről származik a diós és mákos bejgli, amely eredetileg zsidó ünnepi sütemény volt. Régen szárnyas egyáltalán nem kerülhetett az asztalra, mert úgy tartották a tyúk hátra kapar és ez rossz jel az új év kezdetekor.

Marijako dyes, búcsú - buchuvo, halottak napja - mulengo dyes.

Aktualitását illetően a cigány karácsonyt mutatjuk be. Ilyenkor hosszabb ünnepre készülnek, mert a legtöbb rokon karácsonykor jön össze. A karácsonyi köszöntő is elengedhetetlen hagyomány.

A köszöntő szövege: Segített az Isten, hogy elérjük a karácsonyt. Értjük el még sok számos esztendőben erővel, egészséggel, szerencsével, jó kedvvel, békével, menyekkel, vökkal, lovakkal, kocsikkal, gyerekeikkel együtt, népeikkel együtt, a te jó embereiddel együtt. Ezüstön, aranyon járjatok. Legyetek egészségesek, szerencsések, soha ne legyetek betegek!

Karácsonykor sokan eljátszották a betlehemes játékot is. Bementek a faluba a házakhoz köszönteni, kántálni, s amit kaptak hazavitték. A ládát maguk készítették, a benne lévő felszereléseket is. A felnőttek az éjfél misére szoktak elmenni.

– paksi –

Szellemi svédasztal

1999. NOVEMBER 17-ÉN

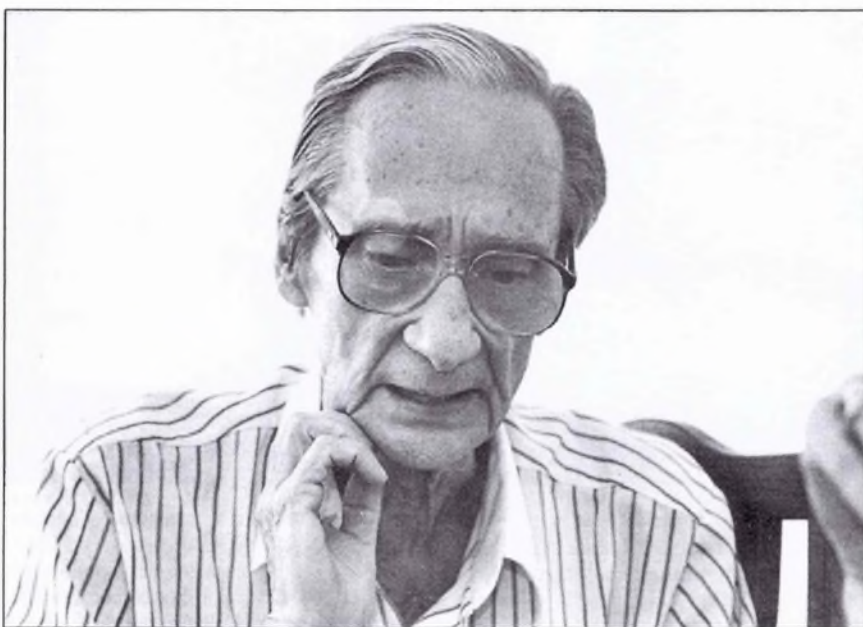
AZ ORSZÁGOS CIGÁNY INFORMÁCIÓS
ÉS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT MEGÚJULÓ KÜLSŐVEL
ÉS TARTALOMMAL FOGADTA VENDÉGEIT.

A PROGRAMBÓL: FIATAL CIGÁNY KÉPZŐMŰVÉSZEK
KIÁLLÍTÁSA, KÁRPÁTHY GYULA, APOSTOLOK MÓDJÁN CÍMŰ
CIGÁNY NÉPRAJZI, TUDOMÁNYOS KÖTET BEMUTATÁSA,
GONDOLATOK A HEGYI ARANKA NEVÉT FÉMJELEZŐ, LEENDŐ
CIGÁNY SZÍNHÁZRÓL.

AZ EST A FIATAL CIGÁNY KÖLTŐK
VERSEINEK TOLMÁCSOLÁSÁVAL ÉRT VÉGET.

A „szellemi svédasztal” sokszínű szellemi és esztétikai igényességgel „terített asztalt” nekünk, ezzel „ingerelve” szellemi étvágyunkat.

A képzőművészeti kiállítást **Kerékgyártó István** esztéta vezette fel. Nagy szeretettel és tisztelettel beszélt azokról a cigány emberekről, akik művészi szinten

Kárpáthy Gyula, József Attila díjas író

tolmácsolják érzéseiket, gondolataikat. A naiv művészettől kezdve, a reneszánsz és barokk művészetten át egészen az avantgárdig. Nem a stílus határozza meg a festő helyét és szerepét a képzőművészetben: például naiv festőt nem szabad tanítani, legfeljebb a színkeverésre, mert elveszíti azt a látásmódot, amelyet a naiv képzőművészet képvisel.

Kerékgyártó István kiemelte, hogy a világon egyedülálló hagyományai vannak a roma képzőművészetnek. Nincs a világon sehol annyi képzőművész, mint Magyarországon, s ez a megállapítás az írókra és költőkre is vonatkozik. De visszatérve a képzőművészetre, s annak hagyományteremtő alakjaira, **Péli Tamásra** és **Szentandrassy Istvánra**, akik időt és fáradságot nem ismervé iskolát teremtettek a pályakezdők számára. Ma

már közel félszázra tehető azok száma, akik művészi szinten űzik ezt a mesterséget.

Az „Apostolok módján” című könyvet **Dr. Ballasa István** Hender-díjas néprajztudós professzor ismertette.

- A könyv a maga nemében egyedülálló - mondta a professzor úr. - Tudományos alaposítással tárja fel a cigányok életét, nyelvét, kultúráját, s mindazokat az örökségeket, amelyek a szellemi kincse, s ez a kincs hallatlanul gazdag anyaggal rendelkezik. Jó lenne ha a romák között több szakember lenne.

Ezenkívül megemlítette egy cigány lexikon szükségességét is. Rögzíteni, ellenőrizni és stabilizálni kell azokat az adatokat, amelyek a romák kultúrájáról szólnak. Ezt sürgősen meg kell tenni, addig amíg elérhetőek.

Kárpáthy Gyula, József Attila-díjas író, beszélt **Erdős Kamillról**, aki egészségét áldozta a roma ügyért. Köztük élt, megtanult cigányul beszélni. Hűen jegyzetelte, kutatta a cigányok belső életét. Erdős Kamill valóban „apostolok módján” végigvándorolta a romák magyarországi útját, sokszor gyalogosan. Érvelt és vitatkozott a hatalommal a Cigány Múzeum létrehozásáért.

Ez a könyv, jó kalauz lesz a pedagógusoknak, egyetemistáknak és mindazok számára, akik affinitást éreznek a cigány ügyért - fejezte be Kárpáthy Gyula.

Négy fiatal költő bemutatkozási lehetőséget kapott: **Balogh Gyula, Szolnoki Csanya Zsolt, Glonczy Ernő, Vesó Farkas Zoltán**.

A versek a gondolati különbségük ellenére, közös gyökérből nőttek ki. Bár a fák különbözőek és a gyümölcsük is. Ami közös volt bennük az az, hogy „ehetőek” voltak ezek a versek. Nem voltak fanyarak, sem negédesek. Fogyszerhatóságuk ízét az a sajátos, egyéni aroma adta meg, amely a cigány identitásból táplálkozik.

Ezek a versek felszántották a szívünket és belevetették a reménység magvait. Arra buzdít bennünket, hogy érdemes áldozni a kultúrára, mert ez a jövőnk fundamentuma, s egyben a másságunk hídja is lehet, amelyen át szabadon törekedhetnek azok az érdemi gondolatok, amelyekből barátságok születhetnek.

A műsort **Ifj. Lendvai Csócsi József** felejthetetlen szóló hegedűjátéka zárta, mintegy predesztinálva, hogy sok-sok területen marandó, időt álló értékekkel rendelkezünk. Kezdjük el végre tisztelni ezeket a becses értékeket!

Rácz Lajos

Roma-nap a kultúra jegyében

A 100 tagú cigányzenekart a minap több százan várták a győri **Petőfi Sándor** Művelődési Házban. Hozzájuk hasonló lelkesedéssel fogadták az érdeklődők a Kanizsa Csillagait, a győri **Lukács Tibort** és zenekarát, de dörgő taps szólt a pápai **Ifj. Kozák Jánosnak**, a kilencvenhatos Ki-Mit-Tud? közönségdíjasának is. A nyelvükön, a szereplésükkel megint gazdagabbak lettünk. A tegnapi este nyúló programsorozat a Közép-Európai Romanap rendezvénysorozatának győri állomását jelentette, amelyben mindenki találhatott kedvére való ízt, színt, beszélgetőpartnert. A Lungo Drom Országos és a Megyei Cigány Érdekvédelmi szervezet által koordinált kulturális nap keretében **Choli-Daróczi József** író dedikálta könyvét, **Járóka János** és **Szombath Géza** állította ki képeit. A hagyományörző együttesek az intézmény színpadán léptek fel.

- Jóleső érzést, sajátos értékközvetítést és nem utolsósorban szórakozást jelent a programsorozat - összegezte **Werner Csordás Éva**, a győri önkormányzat oktatási-kulturális- és sportbizottságának elnöke. Örömmel, hogy igény van arra, hogy ezt a szellemi-kulturális hagyományt mások felé is közvetítsék. Az intimitást, az érzelmek erős kifejezését, vagy a zenében a szolisztikus hangzást közvetítették a roma-magyar vagy magyar-roma kultúra-

Ifj. Kozák János énekel

Fotó: Szűk Ödön

ban, kinek hogyan tetszik. Ugy gondolom, még keveset tudunk egymásról. Fontosnak tartom, hogy felhívják erre mások figyelmét, mi pedig segítsük ezt a fajta közvetítő munkát.

Pádár László, a Győr-Moson-Sopron megyei Roma Érdekvédelmi Szövetség elnöke szerint a kulturális programot már a millenniumra való készüléssel folytatják. Ezzel együtt remélik, hogy pozitív változás

történik a romák munkavállalásával kapcsolatban. Konceptiót jelent a cigány középtávú cselekvési program, aminek egyenlőre hiányzik a költségvetési háttere. Ennek megalapozása az oktatási, kulturális célkitűzésekkel kapcsolatos feladatok jelentik a jövőt a harmadik évezred küszöbén.

Harcás Judit

„Historia Romani” avagy a romák történelme képekben

1999. november 18-án, 19 órai kezdettel a pesterzsébeti Csili Művelődési Ház Színháztermében, a helyi önkormányzat rendezésében a nagyváradi **Czinka Panna** hagyományörző, színjátszó és néprajzi együttes tagjai léptek fel.

A cigány himnusszal kezdődött az előadás. El-elűnődtem a himnusz szomorkás hangulatán, úgy éreztem, mintha zuhogó esőben állnék: dübörög az ég, s a fájdalom villámai le-lecsapnak.

Néhány perc után kiderült az „ég”, s megjelent a szivárvány, amikor pattogós ritmusra váltott a zenekar. Megcsodálhattuk az erdélyi roma táncosokat. Láthattuk az utánpótlást is. A pöttömnyi gyermekek megmutatták, hogy az „alma nem esik messze a fájától”.

A díszlet az erdei tisztás képzetét sugallta, műtábornőz égett, amit körbeültek idősek, fiatalok, gyerekek, mintegy 15-en. Oldásként egy korosabb hölgy, saját verseit szavalta el. A versek népdal-izűek voltak, egyszerű képekkel, nyelvezettel szóltak hozzánk sallangmentesen.

Raduly József az Országos Roma Önkormányzat alelnöke lelkesen arról beszélt, hogy a pesterzsébeti Roma Önkormányzat kicsiben megvalósítja mindazt, amit a nagy önkormányzat céljai közt szerepel. Az alelnök úr méltatta azokat az erőfeszítéseket, amelyek hídként

köthetik össze a magyar és a roma kultúra partjait, s ezen a hídon szabadon közlekedhetnek a másság üzenetei.

Mindannyiunk meglepetésére két fiatal cigány lány és egy gyermeklány háremruhába öltözve, török zenére hastáncot lejtettek. Nem is a hastánc lepett meg bennünket, hanem az előadásmód tökéletessége, eleganciája, mintha a török hárembe, lopva bepillantást nyertünk volna, annyira hamisítatlanul eredetinek tűnt.

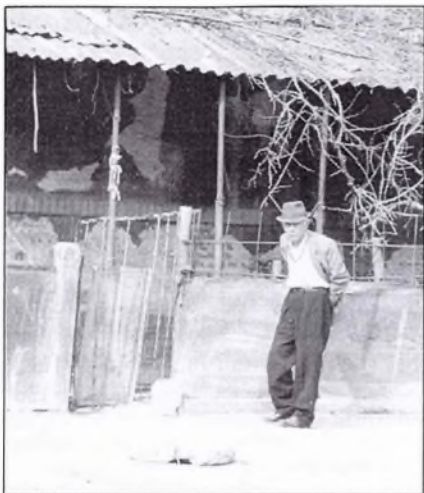
Esküvői jelenettel zárult a műsor. „Esküszik a cigányvajda lánya”, ebben a rövid színműben a cigányvajda lányát egy gazdag cigányhoz akarják feleségül adni, de ő a szegény cigányt szereti. A szerelem legyőzi az akadályokat. A két szerelmes egymásé lesz. Dolgos két kezükkel szeretnének otthonot és jövőt teremteni maguknak.

Rácz Lajos

MÉLTÓSÁGŐRZŐK

Váratlanul, ám annál kellemesebben érintett a hír, amivel az ambiciózus fiatal roma vezető, **Gamil Elemér**, a Lungo Drom Nyírbéltéki Szervezetének elnöke fogadott, amikor a kocsiból kilépve azt

kérdeztem tőle - miután felismert! - mi újság van a faluban a cigányoknál? Összintén örömmel közölte, mint valami újdonságot, hogy nyertek pályázati pénzt, s ebből három

roma embert foglalkoztatnak majd házi beteggondozóként.

Öreg, beteg romák ellátására, segítésére gondoltak. Nem szép? Kinek jut ilyen humanista cselekedet az eszébe? Nem tudom, mert nincs információm arról hány olyan cigány civil szervezet van e tenyérsi hazában, ahol igyekeznek megkönnyíteni az öreg, beteg, olykor magatehetetlen cigány emberek életét, életének utolsó szakaszát? Mondom, nem tudom. Mindenesetre példaértékű hazánk legszegényebb vidékén élő, tevékenykedő Lungo Drom szervezetnek és elnökének a cselekedete.

Emberiség, méltóság. Emberi méltóság. Nem tudom, megértik-e gügyögésem az emberi méltóságról, erről a kikönyörög-hetetlen, olykor megfoghatatlan, el-elillanó emberi értékről? Talán az egyik legszebből, a legértékesebből? Erről, a csak emberre jellemző valamiről, értékről, amely elfogadható, adható, de meg is tagadható. És lehet megalázó is és felemelő is. Hány meg hány öreg roma marad magára ma is úgy, hogy még ajtót sem nyitnak rá, nincs aki egy pohár vizet adjon szomját enyhíteni? Mi nem vagyunk eszkimók, nem az a szokás, hogy a magatehetetlen, már semmi hasznát nem hajtó öregeket kihajítjuk a jégmezőre, s feláldozzuk a természetnek, az enyészetre

bízzuk. Nekünk kötelességünk az öregekről gondoskodni, a betegeket ellátni. Nem, nem hiszem, hogy üres elmélkedés lenne, amiről most szólok. Megfogható, kitapintható valóság, életközeli, ha a nyírbéltéki esetet tudjuk. Igen, itt vertek bennem gyökeret ezek a gondolatok Nyírbéltéken. Van ebben valami felemelő, valami olyan erkölcsi érték, ami arra enged következtetni, hogy a szegények most is jobban összetartanak, s mintha jobban éreznék a másik, az idősek, a betegek fájdalmát. Korunkban nincsenek szegényházak, amelyek befogadnák felekezethez való tartozás nélkül az arra rászorulókat. Vannak helyettük a hajléktalan szállók, ahol befogadják az arra rászorulókat, s néhány éjszakára fejüket lehajthatják, s olykor egy-egy tányér étellel enyhíthetik éhségüket. Megalázzák az emberi méltóságot. Mégis elfogadják, mert kegyetlen az élet. Vajon mennyivel szebb és nemesebb cselekedet, amikor egy Lungo Drom Szervezet azt tűzi célul, hogy megőrizve emberséget, méltóságot, kezet nyújt ezeknek az öreg, beteg romáknak, s amíg teheti, amíg a pénz tart, gondoskodik róluk.

Ők emberséget, méltóságot őriznek. Óriási kincset.

Farkas Kálmán

„Gyere Josephine”

(zenés monológ két hangra)

Szereplők: **Jónás Judit**, **Domján Edit**-díjas színművész, **Pepitő - Deák Mihály** színművész. Zongorán közreműködött: **Witterle Gábor**, díszlet, jelmez: **Werner József**.

A Roma Parlament színháztermében 1999. december 4-én került bemutatásra a „Gyere Josephine” című darab, amely egy színházi sorozat első része.

Jónás Judit, azaz Josephine Baker bejött a színpadra... és elesett. Fel akartam ugrani, hogy segítsék, de abban a pillanatban tudatosult bennem, hogy színházban vagyok, s a színházban ugyebár bármilyen megtörténhet.

Josephine felállt és nevetve mondta, hogy ő bizony minden alkalommal úgy jön be a színpadra, hogy elesik - neki ez a heppje, s egyben a sikerének titka is.

Jónás Judit csodálatosan énekelt és beszélt. Arcán hol öröm, hol pedig fájdalom suhant át. Josephine elmondta, hogy St. Luisából való, közel a Mississippihez, ahol estelente a dal felcsendült, s a dalhullámok átmesták az ember szívét...

A szerelmes Pepitő méltatta Josephine sikereit és olyan művészi rangra,

Fotó: Tóth

katedrálisra állította őt, amelyre csak az igazi szerelmes képes. És Pepitő bizony szerelmes volt Josephine Bakerbe.

Josephine Baker beszélt a gyermekkor gyötrelmeiről, amikor a Ku-Klux-Klán felgyújtotta otthonukat. Éppen ezért Josephine felnőtt korában a szívarvány összes színében gyermekeket fogadott örökbe. Így tiltakozott a másságot ért intolerancia ellen.

Josephine az egyik dal után elmondta, egy kis ember megkérdezte, szoktam-e imádkozni? Én azt válaszoltam neki, hogy még az imára is van imám. - És szerinted Josephine, milyen színű az Isten, fekete vagy fehér? Valami furcsa fájdalom hasított a szívembe. Ki ez az ember, aki tudja az én titkomat? Azt válaszoltam neki, hogy Istennek nincsen bőre, mert Isten láthatatlan.

Ez a kis ember az akkori kor óriása volt, a humorista, Karinthy Frigyes. Jónás Judit eleven, magával ragadó játékaival fogva tartotta szívünket. Bevallom, nagyon megkedveltem Josephine Bakert és ezt Jónás Judit színművésznőnek köszönhetem.

Rácz Lajos

Száguld a Fekete vonat

Egy igazi karriertörténetet hallottam minap három fiattól, akikkel törzshelyükön találkoztam Budapesten a Royals-Hotelben.

Fatima, Beat, és Junior két évvel ezelőtt találkoztak, illetve találtak egymásra és ami összehozta őket az nem más, mint a zene. Mindhárman fantasztikus hanggal rendelkeznek. A Kalyi Jag iskola tanulói voltak, tizennyolc évesek és roma származásúak, helyesebben Fatima félvér. Az ő édesapja Egyiptomból került Magyarországra.

Két évvel ezelőtt részt vettek a Fila Rap Jam fesztiválon, ahol olyannyira megtetszettek mind a szakmai zsűrinek, mind a közönségnek, hogy azóta már két aranylemezzel büszkélkedhetnek, illetve számos fellépéssel, közismertséggel. Rossz szó a büszkélkedés, ugyanis ők hárman olyan egyszerűen, fiatalosan veszik sztárságukat, hogy az ember azt gondolná, ugyanolyan discóba járó fiatalok, mint a többiek. Ez a természetesség az, ami még szimpatikusabbá teszi őket. Azt hiszem nem nehéz kitalálni, hogy a Fekete Vonatról van szó. Arról az együttesről, akikkel egyre többet találkozunk a televízió képernyőjén, újságokban, rádióban. Dalaikat ők maguk írják és hangszerelik hip-hop-rap stílusban. Témájuk a másságról szól, a megszokottól egy kicsit más megközelítésben. Kérdésemre, hogy rokonok-e, mosolyogva válaszolják: Igen! - pedig jól tudom ez nem igaz, ők mégis annak tartják egymást.

- Pontosan hogyan is találtak egymásra?

- Körülbelül két éve történt. Egy olyan klubba jártunk, ahol szabad stílusban lehetett zenei aláfestéssel énekelni. Akkor még csak Juniort ismertem és vele jártunk a klubba, de tulajdonképpen egymástól függetlenül ugyanazt a stílust műveltük - mondja Fatima.

- Hallomásból már tudtam, hogy ki Fatima és hogy milyen jó hangja van - folytatja Beat -, de igazából Junior révén jöttünk össze így hárman.

- Hogyan indult a karrieretek?

- Részt vettünk a Fila Rap-Jam fesztiválon, azt megnyertük és utána folyamatosan jöttek a fellépések. Eleinte akadályt jelentett, hogy romák vagyunk, de ezt elég hamar sikerült legyőznünk. Tulajdonképpen üzeneteket juttatunk az emberek

felé, hogy nem kell elítélni a romákat, hisz nekünk is vannak értékeink. Aki akarja elfogadja, aki nem, nem, de a dalainkkal reméljük, hogy sikerül egy kicsit más képet festeni a cigány fiatalokról. Emellett persze énekelünk a fiatalságról, a szerelemről is.

- Mennyiben változott meg az életetek?

- Teljesen. Egyrészt mert ismertek vagyunk, az utcán odajönnek hozzánk autogramot, telefonszámot kérnek, másrészt mert egymás életének részesei lettünk.

- Szüleitek mit szólnak mindehhez? Van egyáltalán rajtatok kívül zenével foglalkozó a családban?

- Csak úgy, mint más roma családokban. Igazi zenész múlttal nem rendelkezünk, valószínűleg mi fogjuk ezt bevinni a famíliába. Nagyon büszkék ránk a szüleink és amiben tudnak támogatnak is bennünket. Tudják rólunk, hogy most tényleg azt csináljuk, amit szeretünk.

- Miért a Fekete Vonat elnevezés?

- Ez a név illik hozzánk leginkább, mert köztudott, hogy azon a vonaton is becsületes cigány emberek jártak dolgozni és mi is ilyen módon tesszük a dolgunkat.

- Kik segítenek egy-egy klip elkészítésénél?

- Különböző emberektől kapunk ötleteket, de fontos számunkra, hogy saját egyéniségünket sugározza a klip, tehát mi is sokat változtattunk rajta.

- További tervek?

- Nekem most elsősorban a katonaságot kell megúsznom valahogy - mondja nevetve Junior. Egyébként fellépések, klippek, külföldi utazások várnak ránk. Nagyon sok élményt hozunk haza külföldről. Nemrég például Belgiumban a Gipsy Kings-szel egy koncerten léptünk fel és sok biztatást kaptunk tőlük. Ami konkrétum, hogy elkészült az új lemezünk A város másik oldalán címmel, ami tizenhat dalt tartalmaz.

Beszélgetésünk vége felé Fatima feláll, elhelyezi a legújabb CD-t a lejátszóba, ott, ahol ő énekel.

- Ez az ő életéről szól! - mondják a srácok.

Fatima megáll mellettünk és együtt énekel a lejátszóval, hangosan, természetesen, mintha el is felejtette volna a kívülállókat és közben észre sem veszi, hogy az asztaloknál mindenki rá figyel, hallgatja remek hangját, amely betölti a Royals-Hotel falait.

Lilla

Könyvespolcunk

Farkas Kálmán nemrég megjelent - immár hatodik - kötete, a *Roma* holt lelkek a **Karel Capek** gondolatait látszik igazolni. A humanista cseh szerző irodalmi hitvallása szerint ugyanis hangosan kell beszélni a veszteségekről, üzemekről, az élet derűsebb oldalairól azonban suttyogva és bizalmasan kell szólni. Akkor hatnak szavaink. Farkas Kálmán maholnap fél évszázados újságírói múltja bizonyosság arra, hogy kész és képes volt minden körülmények között felemelni a hangját ha a cigányságot ért hátrányok, igaztalanságok és méltánytalanságok ellen kellett mozgósítani a társadalmat. (A riportjaiból, esszéiből válogató 1992-ben kiadott könyve az „Értetek kiáltok!” a címében is ezt tükrözte.) Tudott azonban a bölcsek derűjével is szemlélődni. Már 1991-ben megjelent egy vicceket, adomákat tartalmazó könyvecskéje, az *En* nem ülok, én csak mesélek alcímű viselő vicckavalkád, amely megmutatta a lelkében rejlő humort. Mostani könyve azonban sokkal mélyebb, sokkal érzékenyebb, és esetenként keserűbb humorral szembesít. A belső borító cigány humoreszkeket ígér ugyan, de inkább - ha szabad saját szóalkotással élni - szomoreszkek a szelíd derűvel tálat történetek. Számos kis helyi legenda kelt életre a lapokon, sorsfordító erőlködések, ügyeskedések, kusza vágyak szövítik át a hétköznapi hősök megörökített eseteit. A felnőtt fejjel nyolcadikat végző, záróvizsgán izzadó Kolompár, ki a feladott mozgalmi dal helyett a legelső eszébe jutó nótát kezdi harsogni, Zivatar, aki szélhámosságait - amelyekért már börtönt is viselt - üzletszerzésre, munkaalkalom-teremtésre használja, s később saját közösségének tagjait is megrövidíti, a botcsinálta cimbalmos, aki kenyérkeresetért olyasvalamire is bátran vállalkozik, amihez alig-alig ért, s ami nyilvánvaló kudarcra ítéli, a súlyalatti disznájával a második mázsálás előtt több kilós dinnyét etető, s az átvevőket ekként átverő cigánya - egyaránt hús-vér figurák. Több értelmi és érzelmi síkon is felfogható szimbólum is lehetne - ha nem lenne kétség kívül valószínűleg gyökeredző - azaz, adoma, amely a téli éhezéskor a tavaszra segélyként kapott vetőkrumplit felevő faluról szól. Akik közül az ügyesebbek, a hinni merészek,

végül a kicsirázott burgonyahéjat vetik el, hogy legalább a lelkiismeretük tiszta legyen. Akadnak olyanok is, akiknek még ebből is bőséges krumplijuk terem. Több történetben maga a szerző is jelen van, példát adva arról, hogy öniróniában nem szenved hiányt. Humora a méltóság támasza, a cigányság fölényét hirdeti mindazzal szemben, amit a sors rájuk mért. A **Paksi Éva** szerkesztette kötet történeteit **Szentandrassy István** rajzai kísérik.

Öniróniáért **Jónás Tamásnak** sem kell a szomszédba menni. Legújabb verskötetében, a *Bentlakásban* költeményei fölül néhány soros versfejeket írt. Ezek leginkább a reneszánsz idején voltak a novellák megnevezésének hiányát pótló címkezdeményként, tartalomjegyzésként divatban. Jónásnál azonban más szerepet kapnak. Ott vannak egyrészt a lélek legelső bugyraiból feltörő, ezernyi alakot magára öltő lírai önvallomások, másrészt a felülről, s mintegy kívülről megfogalmazott, önmagáról egyes szám harmadik személyben íródott kajánul sorjázó prózai mondatok. A költő - szól egyik versefeje - Istennel diskurál, persze papíron, mert hülyének is néznék, ha ilyesmit mormogna. Vagy másutt: a költő még elégedettségével is elégedetlen, s nem bírja eldönteni, örülnie kellene-e voltaképpen, vagy szomorkodnia. Miről is ír? A már -már visszatérő albrétléről, albrétlre történő megalázó hurcolkodás és ottlét krónikája mellett, helyzetdalok és szerepdalok, zsánerképek váltogatják egymást. Empátiából, beleérző képességből is jelest érdemel a szerző (különösen a saját felesége, vagy a körülton sétáló klimaxos nő szerepébe bújva brillírozik). A gyerekkor nyomasztó és sivár hangulatai is ráköszönnek a karcsú - de annál értékesebb - kötet olvasóira. A *Gravitáció* című költemény fölött a következő sorok olvashatóak, „a költőre azt mondták, hogy zárkózott és nehézkes, erre a költő megsértődött, és írt magának egy vigasztaló verset a nehézkedésről”. Jónást ma már igaztalanul vádolnák a nehézkességgel - ami persze nem jelenti azt, hogy valaha is igaz volt a vád. Tény azonban, hogy minden eddiginél könnyedebben, játékosabban, kanyarodnak tollából és

lelkéből a szavak, melyek, ahogy idősödik, egyre kamaszosabbnak hatnak (itt-ott már-már a rap szövegek közvetlenségére hangolódnak). Tehetségét eddig sem vitatta senki, mára azonban érettebbé vált, mint sok nagy nevű pályatársa.

Egyre kevésbé összetéveszthető bárki mással. Igazi unikummá vált. A harmadik versesköteteként jegyzett *Bentlakást*, a Noran Könyvkiadó jelentette meg.

Nem kell különösebb jóstehetség ahhoz, hogy előre vetítsük: **Csemer Géza** új könyve, a *Cigány ételkönyv* a karácsonyi könyvpiacon kirobbanó sikere lesz. Csemer nemcsak színházi szerzőként, kultúr-történészként számít úttörőnek, gasztronómusként is egyre inkább elismert szaktekinetly. (Elég talán csak a híres művészkörben, a Fészek klubban receptjei alapján rendezett cigány ételnapokat felidézni) Ezúttal cigány almanachjában, a *Habiszti-ben* (1994) megismert receptgyűjteményét válogatta, bővítette, szerkesztette új köteté. A könyv formátuma, külső kivitelezése pontosan megegyezik a leghíresebb képes szakácskönyvekével, külső kiállításával sugallva, hogy semmivel sem értéktelenebbek a cigány étek, mint teszem azt a kínai, a japán, vagy az arab konyhaművészet produktumai. Nemcsak ételekről, hanem a cigány étkezési szokásokról is szó esik (nem kerülve meg a süni- és az ürgehúsból készült ételeket sem) elsősorban a mai gyomor gyönyörűségére szolgáló receptekre összpontosítva a figyelmet. A **Korpádi Péter** közreműködésével írt kötetet **Patyi Árpád** étvágykeltő ételfotói teszik gazdagabbá. Csemer ugyanakkor nem tagadja meg magát, mert az étekek mellé cigány életképeket, jelen roma zene-művészek portréit, és a cigány népi kézműves kultúra számos tárgyi emlékének képét is beszerkesztette. A kötethez - mely a *PolgArt Lap* - és *Könyvkiadó* gondozásában jelent meg - **Habsburg Ottó** írt ajánlást, nagyra értékelve a szerző teljesítményét, mert - mint írja - „érték ez a későbbi nemzedékek számára is, mert megőrzi mindazt, ami a múlté volt, de a jövőt is szolgálja”.

Hegedűs Sándor

Rendhagyó irodalomóra Bende Ildikóval

A felemelkedés pillére szavakkal, mondatokkal

A kötelezőből előbb-utóbb nyögve nyelés lesz az iskolában. Nevelői tapasztalat, hogy a tanulók sokszor csak azért nem olvassák el a kötelező irodalmat, mert muszáj. Sokan később jönnek csak rá, mit veszítettek. Ezért is tűnhet akár rendhagyó vállalkozásnak az a tantárgyi órásorozatot, amely a magyar és a cigány irodalom gyöngyszemeit mutatja be. Bende Ildikó rendhagyó

környezet, a családi indíttatás is sokszor visszahúzó tényezőt jelent. Felejtetlenekek maradnak viszont a család-látogatások, a tanórák, a szakfelügyelői látogatások. Amikor színésznek lettem, az első előadás után szóltak, hogy várnak lenni a portán. Legnagyobb meglepetésemre az én cigánygyerekeim jöttek el és egy Jókai kötetet gratuláltak. Nemrég egy olyan kislánnyal ta-

Szili Margit igazgatónő szívesen fogadta a kezdeményezést, hiszen az intézmény nemzetiségi- és etnikai feladatokat is felvállal, a pedagógiai program pedig felzárkóztató programokat is tartalmaz.

- Örültem a megkeresésnek, hiszen nyitottak vagyunk az ilyen vagy hasonló kezdeményezésre - erősítette meg Szili Margit.

irodalmi órája a nevelési és a tárgyi ismeretterjesztés céljait tekintve is: telitalálat.

- Személyes érintettség miatt is vállalkoztam erre - szögezte le a győriek népszerű színésznője. - Pályám elején Somogy megyében, Somogyjárdon tanítottam, ahol sok cigány gyereket bíztak rám. Én alig töltöttem be a huszadik évemet, sokuk pedig jócskán túl volt már a kamaszskoron. Szerettem volna belekiabálni a világba, hogy, „gyerekek, titek a világ!”, de egyedül és velük sem tudtam megváltani a világot. A

lálkoztam, aki színésznek szeretne lenni, de jóformán a célt is fojtja - csak azért, mert roma.

Bende Ildikó győri színművésznő oldani szeretné a félelmet, a gátlást, mindazt, ami ölműsúlyt jelenthet a romák oktatása terén. Tizenöt iskolában mutatja be a magyar és a cigány népköltészet remekeit. Köszöntöket, altatókat, verses- és prózai műveket, amelyek színesebbé varázsolják a mindennapokat. Az irodalmi órásorozat első állomását a győri Kossuth Lajos Általános Iskola könyvtára jelentette.

A győri önkormányzat oktatási- és kulturális bizottsága is a jó ügy mögé állt, anyagilag is támogatták a kezdeményezést. Bende Ildikó jóvoltából így több száz nebuló jutott és jut különleges, mondhatni: nem mindennapi, irodalmi élményhez. A gyerekek nemcsak figyeltek, közreműködtek is, így a Kossuth iskola kezdeményezése, a romaóra valódi irodalmi csemegét jelentett.

Harcás Judit

2000

*Eredményekben
gazdag, boldog
új élet kívánunk
Kedves
Olvasóinknak!*

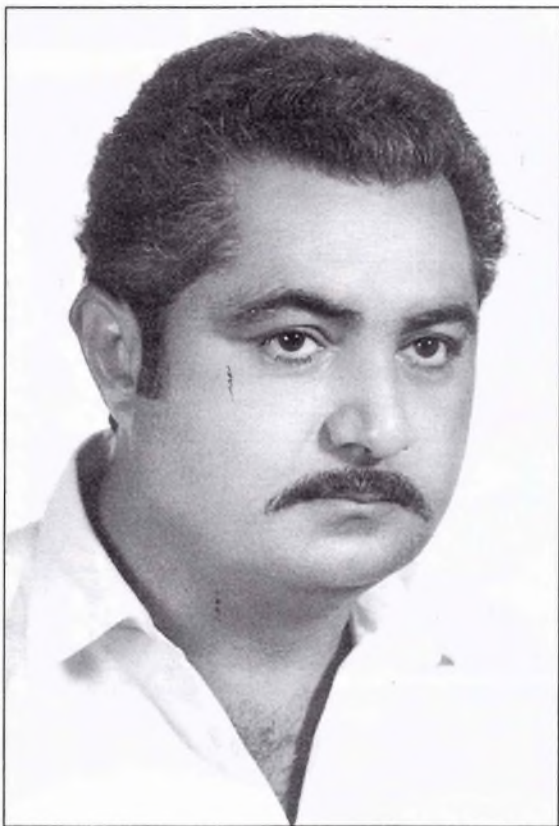
LD

„LUNGO DROM”

JANUÁR	FEBRUÁR	MÁRCIUS	ÁPRILIS	MÁJUS	JÚNIUS
1 Sz Újév, Fruzsina 2 V Ábel 3 H Genovéva, Benjámin 4 K Titusz, Leona 5 Sz Simon 6 Cs Boldizsár 7 P Attila, Rámóna 8 Sz Gyöngyvör 9 V Marcell 10 H Melánia 11 K Ágota 12 Sz Ernő 13 Cs Veronika 14 P Bódog 15 Sz Lóránt, Loránd 16 V Gusztáv 17 H Antal, Antónia 18 K Piroksa 19 Sz Sára, Móri 20 Cs Fabián, Sebestyén 21 P Ágnes 22 Sz Vince, Artúr 23 V Zelmá, Rajmund 24 H Timót 25 K Pál 26 Sz Vanda, Paula 27 Cs Angelika 28 P Károly, Karola 29 Sz Adél 30 V Marina, Gerda 31 H Marcella	1 K Ignác 2 Sz Karolina, Aida 3 Cs Balázs 4 P Róbert, Csongo 5 Sz Ágla, Imrid 6 V Dorottya, Dóra 7 H Tótor, Hónoró 8 K Aranka 9 Sz Abigél, Alox 10 Cs Elvira 11 P Bertold, Marietta 12 Sz Livia, Lidia 13 V Ella, Linda 14 H Bálint, Valentin 15 K Kolos, Georgina 16 Sz Julianna, Lilla 17 Cs Donát 18 P Bernadett 19 Sz Zsuzsanna 20 V Aladár, Álmos 21 H Eleonóra 22 K Gerzson 23 Sz Alfréd 24 Cs Szokónap 25 P Mátyás 26 Sz Géza 27 V Edina 28 H Ákos, Bátor 29 K Elemér	1 Sz Albin 2 Cs Lujza 3 P Kornélia 4 Sz Kázmér 5 V Adorján 6 H Leonóra, Imoz 7 K Tamás 8 Sz Zoltán 9 Cs Franciska, Fanni 10 P Idikó 11 Sz Szilárd 12 V Gergely 13 H Krisztián Ajtony 14 K Matild 15 Sz Nemzeti Ünnepe, Kristóf 16 Cs Henrietta 17 P Gertrúd, Patrik 18 Sz Sándor, Ede 19 V József, Bánk 20 H Klaudia 21 K Benedek 22 Sz Beáta, Izolda 23 Cs Emőke 24 P Gábor, Karina 25 Sz Irén 26 V Emánuel 27 H Hajnalka 28 K Gedeon, Johanna 29 Sz Augustia 30 Cs Zsolt 31 P Árpád	1 Sz Hugó 2 V Aron 3 H Budá, Richárd 4 K Izidor 5 Sz Vinc 6 Cs Vilmos, Előre 7 P Herman 8 Sz Dónos 9 V Erhard 10 H Zolt 11 K Leó, Szaniszló 12 Sz Gyula 13 Cs Ida 14 P Tibor 15 Sz Anasztázia, Tas 16 V Csongor 17 H Rudolf 18 K Andrea, Ilma 19 Sz Emma 20 Cs Tivadar 21 P Konrád 22 Sz Csilla, Noémi 23 V Huszár, Béla 24 H Huszár, György 25 K Márk 26 Sz Ervin 27 Cs Zita 28 P Valéria 29 Sz Péter 30 V Katalin, Kitti	1 H Munka ünnepe, Jakab 2 K Zsigmond 3 Sz Tíme, Imre 4 Cs Mónika, Flórián 5 P György 6 Sz Ivett, Frida 7 V Gizella 8 H Mihály 9 K Gergely 10 Sz Ármán, Pálma 11 Cs Ferenc 12 P Pongrácz 13 Sz Szervác, Imola 14 V Bonifác 15 H Zsófia, Szonja 16 K Mózes, Botond 17 Sz Paszkál 18 Cs Erik, Alexandra 19 P Ivo, Milan 20 Sz Bernát, Felicia 21 V Konstantin 22 H Júlia, Rita 23 K Dezső 24 Sz Eszter 25 Cs Orbán 26 P Fülöp 27 Sz Hella 28 V Emil, Csanád 29 H Magdolna 30 K Janka, Zsanett 31 Sz Angéla	1 Cs Tünde 2 P Kármén, Anita 3 Sz Klórid 4 V Bulcsú 5 H Fatimo 6 K Norbert, Cinlia 7 Sz Róbert 8 Cs Modárd 9 P Félix 10 Sz Margit, Gréta 11 V Punkosd, Barnabás 12 H Punkosd, Viló 13 K Antal, Anett 14 Sz Vazul 15 Cs Jolán, Vid 16 P Jusztin 17 Sz Laura, Alida 18 V Arnold, Levente 19 H Gyárfás 20 K Ráfael 21 Sz Alajos, Leila 22 Cs Paulina 23 P Zoltán 24 Sz Iván 25 V Vilmos 26 H Janos, Pál 27 K László 28 Sz Levente, Irén 29 Cs Péter, Pál 30 P Pál
JANUÁR	AUGUSZTUS	SZEPTEMBER	OKTÓBER	NOVEMBER	DECEMBER
1 Sz Tihamér, Annamária 2 V Ottó 3 H Kornél, Soma 4 K Ulrik 5 Sz Emese, Sarolla 6 Cs Csaba 7 P Apollónia 8 Sz Eliák 9 V Lukrecia 10 H Amália 11 K Nóra, Lili 12 Sz Izabella, Dalma 13 Cs Jenő 14 P Örs, Stella 15 H Henrik, Roland 16 V Valler 17 H Endre, Elek 18 K Frigyes 19 Sz Emilia 20 Cs Ilés 21 P Dániel, Daniella 22 Sz Magdolna 23 V Lenke 24 H Kinga, Kincső 25 K Kristóf, Jakab 26 Sz Anna, Anikó 27 Cs Liliána, Olga 28 P Szabolcs 29 Sz Mária, Flóra 30 V Judit, Xénia 31 H Oszkár	1 K Boglárka 2 Sz Lehel 3 Cs Hermína 4 P Domonkos, Dominika 5 Sz Krisztina 6 V Berta, Bettina 7 H Ibolya 8 K László 9 Sz Emőd 10 Cs Lőrinc 11 P Zsuzsanna, Tiborc 12 Sz Klára 13 V Ipoly 14 H Marcell 15 K Mária 16 Sz Ábrahám 17 Cs Jácint 18 P Ilona 19 Sz Huba 20 V Allami ünnepe, István 21 H Samuel, Hajna 22 K Menyhért, Mirjam 23 Sz Bence 24 Cs Bertalan 25 P Lajos, Patrícia 26 Sz Izsó 27 V Gáspár 28 H Agoston 29 K Beatrix, Erna 30 Sz Rózsa 31 Cs Erika, Bella	1 P Egon, Egyed 2 Sz Rebeka, Dorina 3 V Hilda 4 H Rozália 5 K Viktor, Lőrinc 6 Sz Zakariás 7 Cs Regina 8 P Mária, Adrienn 9 Sz Ádám 10 V Nikolett, Hunor 11 H Teodóra 12 K Mária 13 Sz Kornél 14 Cs Szeréna, Roxana 15 P Enikő, Melitta 16 Sz Edit 17 V Zsófia 18 H Diána 19 K Vilhelmina 20 Sz Fridekka 21 Cs Máté, Mirella 22 P Mór 23 Sz Tekla 24 V Gellért, Mercédesz 25 H Kende, Eufrozina 26 K Juszina 27 Sz Adalbert 28 Cs Vencel 29 P Mihály 30 Sz Jeromos	1 V Malvin 2 H Petra 3 K Helga 4 Sz Ferenc 5 Cs Aurél 6 P Brúnó, Renáta 7 Sz Amália 8 V Koppány 9 H Dénes 10 K Gedeon 11 Sz Brigitta 12 Cs Miksa 13 P Kálmán, Ede 14 Sz Helén 15 V Teréz 16 H Gál 17 K Hedvig 18 Sz Lukács 19 Cs Nándor 20 P Vendel 21 Sz Orsolya 22 V Előd 23 H Nemzeti Ünnepe, Gyöngyi 24 K Salamon 25 Sz Blanka, Blanka 26 Cs Dömötör 27 P Szabina 28 Sz Simon, Szimonetta 29 V Nárcisz 30 H Alfonz 31 K Farkas	1 Sz Marianna 2 Cs Achilles 3 V Gyözö, Olivia 4 H Borbála, Barbara 5 K Vilma 6 Sz Miklós 7 Cs Ambrus 8 P Mária 9 Sz Natália 10 V Judit 11 H Árpád 12 K Gabriella 13 Sz Luca, Otília 14 Cs Szilárd 15 P Valér 16 Sz Etelka, Aletta 17 V Lázár, Olimpia 18 H Augustia 19 K Viola 20 H Teofil 21 Cs Tamás 22 P Zsó 23 Cs Viktória 24 V Ádám 25 H Karácsony, Eugénia 26 K Karácsony, István 27 Sz János 28 Cs Kamilla 29 P Tamás, Tamara 30 Sz Dávid 31 V Szilveszter	

Vendégünk: Rácz Sándor

Rácz Sándor a Nógrád megyei Ecsengben született, minden felmenő őse zenész volt. Olyan „romungró”, aki megtartotta nyelvét, a kárpátaljai nyelvjárást beszéli. S lám megdölni látszik az a szóbeszéd, hogy a zenész cigányok sohasem tudtak cigányul. Rácz Sándor példája, eleven cáfolata az imént említett szóbeszédnek. A zenész cigányok is ugyanabból a törzsből származnak.

Rácz Sándor nagyhirű zenész ösökkal büszkélkedhet, mint például, **Rácz Pali, Rácz Béla, Rácz Zsiga** és **36. Rácz Laci**, aki az én ismereteim szerint szintén tudott cigányul.

Rácz Sándor nagyon szegény családból született. Óriási teher nehezedett édesanyja vállaira, mivel a férj, az apa, 10 évig hadifogságban volt. Sándor az általános iskola elvégzése után a II.

Rákóczi Ferenc Katonai Középiskolába került. Ez egy nagy kiugrási lehetőség volt egy roma fiatal számára, de jött az 56-os forradalom, s a lehetőségek elúsztak. Estin fejezte be a gimnáziumi tanulmányait. Később jelentkezett az Ybl Miklós Műszaki Főiskolára, közben albérletben lakott „ágy-rajáróként”. Mint annyi más embert, őt is próbára tette a sors. Munka mellett tanult, nyomorgott, s az ócska albérleti ágyon a jövőről álmodott, amely nehezen akart beteljesedni. A diploma megszerzése után műszaki ellenőrként dolgozott, de az elfogadtatás, a roma habitus akadályokat gördített az

érvényesülése elé, s ennek az lett az eredménye, hogy sűrűn változtatta a munkahelyét, más szempontból viszont jó volt, mert tágitotta, bővítette szakmai ismereteit.

Abban az időben az élete „forrásban” volt, elvált, két évig egyedül élt. A munkába menekült, 1994-ben készítette el a kárpáti cigány-magyar szótárt. 1992-ben **Péli Tamás** festőművész kezdeményezésére az ELTE Tanárképző Főiskolán elindítottak egy speciális képzést, cigány pedagógia és romológia témakörben, amelyet **Farkas Endre** docens támogatott. **Bábosik István** tanszékvezető professzor támogatásával megalakult a Cigány Pedagógiai Szakcsoport, amely azt eredményezte, hogy az Eltén kötelező tantárggyá tették a romológiát és a cigány pedagógiát,

a kettő közül választási lehetőséggel. Jelenleg a 7. kurzusnál tartanak.

Rácz Sándor itt tanít romológiát. Büszke, egyenes tartással vállalja és valja romaságát, amely nemcsak öntudatát, jellemét formálta példaértékűvé, hogy utat rajzoljon sokak számára. Rácz Sándor önerőből olyan értelmiségivé nőtt ki magát, aki minduntalan visszavisszatér az életet adó gyökerekhez, mert a gyökerek tagadása sorvadáshoz, végül elszáradáshoz vezet.

Rácz Sándor vallja, hogy a cigány ember nem hatalomorientált, a társadalmi veszélyességük a szociális létben keresendő. A romák soha, semmikor, semmilyen cél érdekében nem lázadtak fel, csupán egyénenként torolták meg saját sérelmeiket, közös, tömeges akciókat nem szerveztek. Rácz Sándor visszafogottan beszél azokról a tehetséges cigány értelmiségiekről, akik karrierjük érdekében megtagadták, vagy elhallgatták származásukat. Nem vádoljuk őket, mert ha pozitív irányba változik a közgondolkodás, akkor a „tékozló fiúk” visszafognak térni hozzánk.

A párbeszédén túl, meg kell ismertetnünk a nagy társadalommal a roma kultúrát. A miértek kérdőjelei így választ kapnak, s ezzel nyitottá válik a kapcsolatteremtés, s a kételyek helyett lehetőséget kap a tiszta beszéd, amely feloldhatja azokat az ellentmondásokat, amelyeket a szóbeszéd hívott életre s adott tovább. Meg kell szüntetni a rólunk alkotott hamisítványokat, mutassuk meg valódi arcunkat, hogy ezután könnyebben hordhassuk.

Rácz Lajos

MEMENTÓ PÉLIRE

Lírai hangú méltó megemlékezés hangzott el Péli Tamásról, a képiróról - ahogy ő magát nevezte - a Cigány Félóra november 19.-ei adásában, **Varga Ilona** szerkesztő-riporter gondos szerkesztésében. Őt esztendeje távozott az élők sorából Péli Tamás, a magyarországi cigány képző- és festőművészet kiemelkedő alakja, az MSZP egykori országgyűlési képviselője, de úgy tűnik, mintha ma is itt élne velünk, közöttünk, s figyelmeztető, intő szavait most is hallanánk.

A szépen ívelő írások, emlékezések sorát Péli Tamás Vers költőtársaimhoz című írása vezette be, mely megadta az alaphangját az egész műsornak. Ebben a költeményben a költő-festő vallomását hallhattuk a szeretetről és a szerelemtől, s az előítéletek szövevényességéről. Lhetetlen visszaadni, inkább újra és újra meg kell hallgatni, s a tanulságokat megszívlelni. Ezt követően hangzott el **Horváth Gyula** Szakad ránk az idegenség című verse Péli Tamásnak ajánlva, majd **Ördögh Szilveszter** író gyönyörű cizellált gondolataival vallott Péliről, művészetéről, az emberről. Érdemes egy mondatát visszaidézni: „Péli ott kezdte, ahol

Isten abbahagyta, a hatodik napon.” Vagyis a teremtsénnél, hiszen mint mondta, Pélinek minden festményén ott van az ember. S elhangzott egyik legkedvesebb barátjának, **Kovács József Hontalannak** a Mohácson élő költőnek is szívet szorító versei.

Nem feledkezett meg a szeretett és tisztelt művésztől, a képviselőtársáról pártja sem, hiszen november 11-én képeiből gyűjteményes kiállítást nyitott meg **Kovács László** az MSZP elnöke, aki bensőséges szavakkal, belső személyes titkokat is felelevenítve emlékezett Péli Tamásra, s ezekkel a szavakkal zárta mondandóját: „Őt éve hagyott itt bennünket Tamás, mégis velünk van.”

Az emlékezésre a 100 Tagú Budapest Koncert Zenekar, és **Bangó Margit** a cigány dal királynője tette fel a koronát azzal,

hogy elénekelte Péli Tamás Fekete bánat van, fekete szívemben című nótáját, s búcsúzóul ismét „megszólt” Péli, s elhangzott Vers festőbarátainkhoz című költeménye.

Farkas Kálmán

Roma Magazin

Az edelényi példa

Egyetlen nagy ívű, az iskolai oktatásnevelés teljes keresztmetszetét adó riportot láthattak, hallhattak azok a nézők, akik a Roma Magazin november 29.-ei adását figyelemmel kísérték. Valóban országosan is példaértékű lehet az edelényi iskola arra, hogyan is kell vagy kellene megoldani a cigány fiatalok felzárkóztatását, oktatását és nevelését. Mert Edelény arra is recept, kik, hogyan fogjanak össze egy nem csupán oktatási intézmény színvonalas működtetésére. Az emberben óhatatlanul felbukkan a kérdés: egy faluban, községben, városban az iskolai tanulók hány százaléka kell romának lennie, hogy több Edelény legyen? Egy órába sűrítve olyan általános pedagógiai és szakdidaktikai kérdésekre kaptunk választ, amilyeket jó lenne másutt is követni. Egyik, ami alapvető: a kölcsönös szeretet,

tisztelet, egymás elfogadása. Ha a cigány gyerekek nem érzik a pedagógus szeméből a szimpátiát, akkor hiába való minden erőlködés. Igaza van **Mészáros Istvánné** tanárnőnek, aki arról beszélt, hogy az órának nincs vége azzal, ha a naplót bezárjuk. Igénylik a cigány gyerekek is a további foglalkozást. Edelény példa a pedagógusok áldozatvállalására is. E nélkül hiába minden erőlködés.

Tanulságos volt **Nagyné Volopich Mária** igazgatónő minden mondata. Különösen figyelmet érdemel a következő: „Cseppek vagyunk a tengerben. Sajnos nem látom a koncepciót, a jövőt.” Hiányzik az effajta oktatási mechanizmus, amely már a ma feladata, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy sok faluban, községben az iskolai tanulók 20-40 százaléka cigány.

Ez az edelényi iskola nemcsak kívülről impozás, de belülről is szép tartalmas, mert színvonalas, a gyerekeket szerető, értük áldozatokat is vállaló pedagógusgárda dolgozik. Valóban nevelnek. Igyekeznek esélyegyenlőséget alapozni. S, hogy számít-e, hogy cigány vagy nem cigány a pedagógus? Vállalják a küldetést. Egy kis cigány tanuló így válaszol: nem számít, hogy cigány vagy nem.

Sugárzott a bizakodás az igazgatónő minden szavából még akkor is, amikor kijelentette, sajnos nincs motiváció, példakép, amire oly nagy szükség lenne.

Edelény példaértékű bázis, amelyből sok kellene ebben az országban.

Farkas Kálmán

Gyűjtőmunka a Patapoklosi cigányok között 1976-77 években

Sáfár Sándor és Wuscher Anna közös gyűjtéséből
összeállította Wuscher Anna

Patapoklosi eredetileg két falu volt. Pata és Poklosi. Lakói ma is megkülönböztetik a két települést. Lakóinak száma 1960-ban 650 fő. Állandóan csökken a lélekszám. 1913-ban csak Poklosiban 403-an éltek. A falu Baranya megye, Szigetvári járásban található. Szigetvártól 3 kilométerre fekszik. A falu névének eredetét a helyiek úgy magyarázzák, hogy a középkorban ide Poklosiba hozták a környékről, de még messzebből is a belpoklosokat. Itt alakították ki részükre karantént. Ezért Poklosi. Útjuk Patán vezetett keresztül. Sok kimerült ló doglott meg útközben. Ezek patáiról nevezték el Patát.

Patának szép, de sajnos életveszélyessé nyilvánított református temploma van. Mennyezetét, a kórust, a padokat kazettás festmények díszítik. (Kazettás, mert a kazetta ládika, doboz.) A helyiek csak annyit tudnak, hogy valahonnan hozták a templomot díszítő képeket. (Irodalom: Malonyai) A magyar nép művészete, valamint Szenna és Kadarkút térségében végzett gyűjtőmunkával kinyomoztuk, hogy a képek Kadarkútról származnak. Az itteni református templom restaurálásakor kidobták a kazettákat. (Így emlegetik én is így írom.) A szennaiak összeszedték és díszítették vele a szennai református templomot. (1913) A maradék kazettákat Patára hozták. Ez is több a szükségessé. A kórus padlóján duplán rakták le a kazettákat. A felső réteget képével lefelé fordították. Jártak rajta a hivek. A fent leírtak eredményezték, hogy Szenna és Pata műemlék templom, Kadarkút nem.

Iskola csak Patán volt. A két falu sorsát megpecsételte az 1960-as évek körzetesítése. Ekkor minden intézményt Somogyapátihoz telepítettek.

Patán néhány teknős család él. Pl: Orsós Mária. Hagyományai nincsenek. Ugyancsak itt élt két romungró oláh cigány család. A

család tagjaival is foglalkozom hasonló életvitelük, gondolkodásuk és kapcsolataik miatt.

Kalányos László (Cseles) háza

cigány nyelvet nem beszélnek, de a poklosiakkal hasonló hagyományokkal, hiedelmekkel rendelkeznek. Soha nem tartoztak a poklosi csapatba. Nevezetesebb emberek: Bogdán József (Bokszi), aki talpraesett, értelmes ember. Állandó munkahelye van. Kis Ferenc, aki szintén dolgozik. Az ő édesanyja Nani néni. A poklosiak bemutatásakor a két romungró

A Poklosiban letelepedett cigányok az oláh, lovara törzshöz tartoznak. Horvát területekkel való kapcsolatok miatt időnként lovaricának nevezik magukat, a horvát „ica” kicsinyítő képzőt átveve. A Hercegestyce nemzetiségből való Hercegszölös nevéből ered az elnevezés. (Baranya megye.) Oláh cigány nyelven beszélnek. Régmúltjukból keveset őriztek meg.

Az 1920-as években a többi oláh cigány törzshöz hasonlóan állandóan vándoroltak. Mesékben, történeteikben emlegetnek régi állomáshelyeket. Sokat beszélnek a Dráva két partján tett „kiruccanásairól.” Hagyományait is legtöbbször mesébe szövik. Belefedkeznek a cselekmény hevületébe, amit talán beszélgetés során meg sem említnek, mesébe szöve tálcán kínálnak a gyűjtőnek. Természetesen ez férfi jog és férfi „szerep”. Bizalmatlanok az idegennel, régi ismerőssel, bizalmukba fogadott embernek kell annak lenni, aki a mese álomvilágába tudja őket csalogatni. Rontja az idegen gyűjtési esélyeit, hogy a rendőrök régen is, ma is úgy kezdik a kihallgatást: „Hát... akkor Józsi fiam, meséld csak el, hogy történt? Az idegen mesegyűjtőt civil rendőrök tartják, akinek a mesélgetés csak ürgy, valamilyen ügy felderítéséhez. Csendőörökkel, rendőrökkel való találkozásból pedig kijutott a poklosiaknak is.

Az 1930-as években országosan végigsöpört egy letelepedési hullám. Szinte minden cigány törzs választott állandó téli szálláshelyet és csak tavasztól, őszig vándoroltak. A férfiak lóháton,

Nyeles, három lábú lábas

az asszonyok gyalog mentek. Echós szekerekre vitték a gyerekeket és a szükséges felszerelést. Pl: Sárakat, három lábú nyeles lábast, stb. Nincs kizárva, hogy a vándorlás során, megfelelő helyet találva, a nemzetség egy-egy része elmaradt a csapattól.

Köztudott a cigányok természet szeretete. Mesterein ki tudták választani lakhelyül a legszebb vidéket. Domboldal, patak közelsége. Ilyen szép hely Poklosi is. Domboldal, Gyöngyös patak.

1930-as évek második felében, (más adatok szerint 1913-ban), a Poklosiba érkező cigányok itt váltak szét három csoportra. A leggazdagabb, legsikeresebb lókupecsek megvették a poklosi malmot. Gyakran emlegetik, hogy a malomban rengeteg patkány volt. Nem

**Id. Nagy Gyula kisebbik fia
Pestről hazalátogatott**

lehetett tőlük beköltözni. Elhívták Sára nént. Ő nem ijedezett a patkányoktól. Egyedül ment be, becsukta maga után az ajtót. Cigányul, hangosan átkozódott, kihallatszott a kiabálás. Jó idő múlva kinyitotta az ajtót és a nála lévő sóprével egyszerűen kitessékelte a patkányokat.

Később a malom falához fecskerakással építettek a házasuló fiataloknak lakást. A fecskerakás a következőképpen történt. Sárt gyúrtak szalmával, majd ezt fűzfavesszők közé döngölték. Tetőncék rozsszalmát használtak. (Zsup). Évek során így alakult ki a poklosi cigánytelep, Ferna. Az alapító két család volt: Kalányos József és Nagy János. A letelepedéskor csak Kalányos József vajda tudott magyarul. 1976-77-ben már minden cigány értette a magyar szót. Egyszerűen olyan ügyesen fogalmaztak, megfelelően alkalmazva idegen szavakat is, hogy elhitették az idegennel, főiskolát végeztek. Később kiderült, összesen két évig járt iskolába.

A második csoport a már emlegetett Kalányos Sára néni vezetésével Somogyapátiban telepedett le. Ő híres jövődömondó, álomfejtő, gyógyító volt. Ugyanakkor megmaradt a nemzetség három csoportjának a bábaasszonyának.

A harmadik csoport Pettenden telepedett le. Ez is Szigetvári járás, akár csak Somogyapáti. A

telep neve: Hagyó pusztá. Ennek a csoportnak a vezetője: Miga. Erejének, ügyességének híre bejárta az országot. Még Szarvason is mesélték tetteiről, 1954-59-ben. (Miga, Moga, Zoga néven. Szögmirály). A hagyóiakról szóló mesét mondott id. Nagy Gyula.

Miga az elbeszélések szerint nagyon erős cigány legény volt. Farkasokkal, medvével birkózott, akik aztán szolgaként követték. Erejét azzal magyarázták, hogy egész fiatal korában megtámadta egy kígyó. Ő pusztá kézzel megfojtotta. Fém pénzrel levágta a fejét. Megnyúzta. Bőrét kikészítette, zacskót készített belőle. A fém pénzt beletette és madzagon a nyakában hordta. Sok évvel később egyszer az erdőn megbotlott. A pénz elgurult. Következő télen az erdőn favágás közben egy bütyökre csapott. A fejsze kiugrott, levágta Miga egyik lábát, ami hamarosan elcsúszkósodott és meghalt. A kígyó így állt bosszút. Már nem volt hatalma felette Migának.

A Ferna telepet az 1960-as években felszámolták. Megindult a nem cigányok elvándorlása. Leggyyszerűbb mód volt a régi rossz házak megvásárlása, vagy kölcsönre megvásároltatása a cigányok részére. 1976-77. évre már csak az idős emberek maradtak Poklosiban. A fiatalok eladták házaikat és elköltöztek. A házakra a későbbiekben hivatkozom. (18 és 21-es melléklet.)

A falu elnéptelenedésének fő oka a körzetesítés. Minden ügyes-bajos dolgot Somogyapátiban kellett intézni. Minden alkalommal fél nap kiesett a munkaidőből. A falut mesterségesen visszafejlesztették. Hat éves kortól a gyerekeket autóbusszal vitték, hozták a somogyapáti iskolába, ahol zömében képesítés nélküli nevelők tanítottak. A szülők úgy érezték, hogy az iskola színvonala nem érdemli meg az utazást, a gyerekek kísérésének fáradságait, ezért inkább elköltöztek. Nem lehet challgami azt a tényt sem, hogy a nem cigányok elköltözését siettetette a cigányok iránti előítélet. Ha tanácsai segítségével egy rozszant házat megvettek a cigányok, rögtön eladó lett a két szomszéd ház is. Ez így ment sorba. A lehető legkönnyebb módja volt a telep felszámolásnak. Nem igényelt komoly anyagi befektetést. Hogy a cigányok rosszul jártak a rozoga házakkal? Ugyan, ki volt arra kíváncsi.

Nevezetesebb cigányok 1976-1977. évben, akiket a környező falvakban is emlegettek, ismertek cigány nevüket. Általában idősebb emberek, ők a cigány hagyományok, hiedelmek,

Nani néni

Orsós Mária és kislánya

családtörténetek őrzői. Tőlük gyűjtöttük a leírt hiedelmeket. Egy-egy idézett történetet, hiedelmet többen is elmondtak, egymástól függetlenül.

Kalányos József (Korro), 55 éves

Kalányos László (Cseles), 35 éves

Kalányos József (Kucsár), 50 éves

id. Nagy Gyula, 60 éves, fia ifj. Nagy Gyula (Pödör Gyusza, gondorított haja miatt.) 40 éves
Nagy János, (Sötét Pej) 60 éves, felesége Csike Mara 60 éves

Kalányos Pálné (Lolocsné), 37 éves

A cigány fiatalok 15-16 éves kortól 30-35 éves korig elvándorolnak a faluból. Pécssett, Komlón, Pesten vállalnak munkát. Jó, ha havonta egyszer hazajönnek látogatóba. A cigány népviselettel együtt levetik a hagyományokat is. Igyekeznek tagadni cigány származásukat. Gyakran hangzott el panaszkodás: „Tessék mondani, honnan ismernek fel azonnal, hogy cigány vagyok?”

Régi nevezetes cigányok neveit mesékben, családtörténetekben őrzik. Úgy emlegetik a rég meghalt férfiakat, nőket, neveiket, cselekedeteiket, mint személyes ismerőseik megtörtént történetét.

Sokszor emlegetett nevek: Férfiak. A csendőrok által meglőtt Kalányos József, Bangoly, Ferkina, Muja, Bria, Morcsár, Vustula, Pasarva, Markana, Csirra Pocá, Boncsa, Cserhaj, Szonátiko, Terca, Fima, Bugár, Khála, Petyo.

Nők: Mara, Roza Khorpa, Csikáli, Tyézsza, Ráji, Léna, Janka, Rupa.

A poklosi cigányok egészségi állapota nagyon rossz. Ezt credményezi a csekély megélhetési forrás, néhány ember kiügyeskedett leszázalékolásból származó nyugdíja. A rendszertelen életvitel. Az orvosi ellátás megkerülése. A kuruzsló helytelen „gyógyítása”. Szinte nem találni 50-55 éves felüli embert. Aki megéri ezt a kort, 20 évvel idősebbnek néz ki valós évei számánál.

A betegséget rossz cselekedeteikért való büntetésnek vallják, vagy megrontásnak gondolják.

Pettenden él egy füves asszony, Miga lánya. Orvos helyett ő kezeli a már említett 3 cigány csoport betegeit. Orvos kezébe csak akkor kerül a beteg, ha dolgozóként táppénzre vagy leszázalékolásra van szüksége, esetleg haldoklik.

– folytatjuk –

ILLÚZIÓK HELYETT

PÁRIA LÉT

Vég nélkül ismételtethetők a cigányság elkerülhetetlen társadalmi integrációjáról szóló sztereotípiák, miközben a valóságban vajmi kevés történik a szociális és kulturális felemelkedésük érdekében. Már-már pusztá ürügy a rendszerváltoztató kurzusok számára, holott olyan kisebbségről van szó, mellyel - a többi tizenkét nemzetiséggel ellentétben - másként kell vagy kellene foglalkozni. Ha mindehhez lenne egyértelmű politikai akarat. Szerencsére még távol vagyunk attól, hogy a cigányság volna az a népcsoport, amelyet a társadalmi fel-emelkedés (modernizálás, polgárosodás, európai felzárkózás) egyetlen visszahúzó erejeként lehetne feltüntetni. Végtére is reményt ébresztő kormányzati cselekvési programok újra és újra születnek.

Jó okkal senki sem mondhatja, hogy ez nem így van. Minthogy azt sem, hogy a szemmel láthatóan erősödő előítéletek ellenére a többségi társadalomnak akárcsak a töredékében is ne tudatosodjon az a felismerés, hogy a cigányság helyzetén változtatni kell. Mert ha túlnyomó többségük nemzet és társadalom alatti létbe süllyedt is, sajátos tradíciókkal rendelkező etnikumként mégsem rendelkezik annyira sok negatív sajátossággal, hogy tagjai a gyűlölet kizárólagos tárgyai legyenek. Már csak azért sem, mert reális kisebbségi politikával és demokratikus stratégiával védhető ki az a fenyegető veszély, mely a cigányság és a többségi társadalom törésvonalai (szociális, gazdasági, kulturális, politikai stb.) mentén húzódik. Éppen a rendszerváltó cigány önkormányzatiság bizonyítja azt a tényt, hogy a tehetetlenség vonzza leginkább a tehetetlenség ellenségét. Am más kérdés, hogy a cigány kisebbségi önkormányzatok miért kerültek tehetetlen helyzetbe, s megint más, hogy tehetetlenségüknek milyen előidéző okai vannak. A kulturális autonómia jogát például az összes nemzetiség látványosan vagy kevésbé látványosan gyakorolhatja, a cigányság esetében viszont a megmászhatatlan materiális és szociális depriváció realitásával kell szembesülni.

A többségi társadalom uralkodó értékrendje (amely nyilván sok szempontból tagolt) aligha jelenthet a cigányság számára olyan idolt, amit vonzónak és követendőnek talál. Legfeljebb azok a cigányok, akik feltétel nélkül asszimilálódni akarnak. Am ők vannak mérhetetlenül kevesen. A többségi társadalommal való azonosulás vágyakban és félelmekben kifejeződő viszonyát ugyanis alig érzékelik azok, akik a legteljesebb pária-létre kényszerültek. Így társadalmi szerepük is a nullára csökken, mert minduntalan a megbélyegzés és a kirekesztés alanyai. Egyébként azok a racionális, gazdasági, politikai érvek, melyek arra világítanak rá, hogy a piacgazdaság és a polgárosodó társadalom körülményei között az állami gondoskodásnak kevés szerepe van, a cigányság életvilágát tekintve azért félrevezetők, mert a halmozódó hátrányokat a romák képtelenek önerejükkel felszámolni.

Legfeljebb csak kétségbeesett kitörési kísérletként értelmezhetők azok a kezdeményezések is, melyek - egyebek közt - az úgynevezett cigány agrárvállalkozások területén történnek. Még ha oly jóakarátúan támogatott akciókról is van szó, egy pillanatra sem feledkezhetünk el arról, hogy mégis csak kivételes esetek, melyek a cigányság túlnyomó többsége számára elérhetetlenek. Am nem így annak esélye, hogy a cigányszármazású fiatalok oktatási intézményekben tanuljanak, kellő színvonalú egészségügyi ellátásban részesüljenek, s ugyanolyan állampolgárnak érezzék magukat, mint a többségi társadalom bármely más tagja. Mindehhez pedig félreértelmezhetetlen kormányzati támogatásra van szükség. Mert gyökeresen még mindig nem változott meg a cigánysággal kapcsolatos hatalmi politika sablonokban gyömöszölt és rituális ígéretekben kifejeződő magatartása. Címszerűen minduntalan a foglalkoztatás, a képzés, a diszkriminációellenesség fontosságáról beszélnek, am ezeknek az intézményi-pénzügyi feltételei nagyjából hiányoznak. A jövő évi

költségvetési tervezet is ékes példa erre. Ha az egyes programelemekhez kötődő tárcaszintű támogatást alaposabban elemeznénk, azonnal kiderülne, hogy a cigányság integrációjára szánt összegek (munkahely teremtésre, képzésre, szociális védelemre) a tüneti kezelésnél nem érnek többet.

A CIGÁNYSÁG SZÁMKIVETETTSÉGE

Am mindenképp igazságtalanság lenne azt mondani, hogy az újból elfogadott középtávú cigány cselekvési program semmi más célt nem szolgál, mint hogy legalább ígéreteiben hihetőnek látszik. Mert azért az Európai Unióhoz való csatlakozás kényszere sokkal feszítőbb annál, hogysem a látszattal megelégedhetnénk. Ha pedig ez így van, a cigányság állampolgári jogainak értelme azon áll vagy bukik, hogy a népcsoport képes-e a törvényekben rögzített jogokkal élni. Valójában annál az egyszerű oknál fogva, hogy az állampolgári státusz - akár cigány származású, akár a többségi társadalomhoz tartozó személyről van szó - a gazdasági jóléthez és biztonsághoz való jogtól a társadalmi örökségből való teljes körű részesedésnek, illetve egy civilizált lényhez méltó, a társadalom mindenkori mércéinek megfelelő életvitelnek a jogáig terjed. Vagyis a józan ész alapján egyáltalán nem gondolhatunk arra, hogy éppen a cigány származásúak ne sejtethék: a kormányzati ígértek mindaddig tetszetős vágyálmok, amíg a nyomort fenntartó létviszonyok nem szűnnek meg.

Pusztá lehetőségként is háttérbe szorul annak az illúzióknak a gondolata, hogy e népcsoport bármiféle csodára képes. Ha pedig a gazdasági és szellemi sorvadás körülményei termelődnek újra, a cigányság számkivetettsége is fennmarad. S mindezen az sem könnyít, hogy esetleg az újabb kormányzati ígéretek még vonzóbbaknak tűnnek.

Dr. Kerékgyártó T. István

Pályázati felhívás

Kizárólag Budapesti Cigány Közösségek részére
Balatonszemesi táboroztatásra 60 főig, 2000. június 1.-15 között, 10 napos turnusokban.

A táborok szakmai programokra szerveződhetnek, melyek a következők lehetnek: - hagyományörző, - életmód, - folklór, - nyelvi, - történelmi, - szociológiai, - néprajzi, - kézműves, - sport, - nyugdíjas, - családi, - gyermek, - egyéb, illetve ezek kombinációi.

A fenti témákon kívül is elfogadjunk és várunk pályázatokat.

2000. június 15 - augusztus 31. között a fiatalokat, gyermek és iskolás táborokat részesítjük előnyben.

A pályázat beérkezési határideje: 2000. január 15.

(A később beérkezett pályázatokat az elbírálásnál nem tudjuk figyelembe venni.)

További információk: Fővárosi Önkormányzat Cigány Ház - Romano Kher 1151. Budapest, Énekes út 10/b. Telefon/Fax: (36-1) 306-6811, 307-6397.

PÁLYÁZAT

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Kuratóriuma pályázatot hirdet a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Irodaigazgatói tiszttségének betöltésére

Pályázati feltételek:

- felsőfokú végzettség,
- igazgatási, közgazgatási gyakorlat,
- vállalkozási- és számviteli szabályzók legalább alapszintű ismerete,
- a közalapítványra vonatkozó jogszabályok ismerete,
- büntetlen előélet,
- magyar állampolgárság.

A pályázat elbírálásánál előnyt jelent a nonprofit- közhasznú szervezeti vezetési, illetőleg vállalkozási gyakorlat és legalább egy nyugati világnyelv középfokú ismerete.

Az irodaigazgató feladatai:

- a kuratórium döntéseinek előkészítése, végrehajtásuk megszervezése,
- a közalapítványi vagyonnal történő felelős gazdálkodás irányítása,
- a Közalapítványi Iroda irányítása,
- egyéb, az Alapító Okiratban és a Szervezeti és Működési Szabályzatban meghatározott feladatok elvégzése.

Bérezés: meggyezésszerűen, a Kuratórium döntése alapján.

A pályázatokat **2000. február 15-ig** lehet 3 példányban benyújtani a Közalapítványi Iroda címére: Magyarországi Cigányokért Közalapítvány 1021 Budapest, Budakeszi út 55/D, P/5, V. em. 2.

A pályázathoz mellékelni kell a felsőfokú végzettséget igazoló iratokat, egy hónapnál nem régebbi orkölcsi bizonyítványt, nyelvvizsga bizonyítványt, kézzel írt önéletrajzt, valamint 3-5 oldalas, a tiszttség ellátásával kapcsolatos elképzeléseket tartalmazó tervet.

A tiszttség betöltéséről a Kuratórium 2000. május 30-ig dönt, három havi megbízást követő határozott idejű kinevezés formájában.

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány pályázatot hirdet **kedvezményes kerti mag és ültetésre alkalmas burgonya biztosítására**, az arra rászoruló cigány családok számára. A programhoz csatlakozó családoknak művelésre alkalmas nagyságú és megfelelően előkészített saját vagy bérelt földterülettel kell rendelkezniük. Cél az, hogy a pályázók a család szükségletére zöltség és burgonya termelésére megfelelő kertet alakítsanak ki.

A pályázatot benyújthatja:

- települési CKÖ,
- települési Önkormányzat,
- cigány szervezetek, cigányokért tenni akaró alapítványok.

A pályázók a pályázati program megvalósulásáért teljes anyagi felelősséggel tartoznak.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- az érintett családok listáját, névvel, címmel, földterület nagyságával megjelölve, a **családfő aláírásával**.

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány támogatása természetbeni. Egy család részére kerti magból kb. 10féle növényt tartalmazó csomag, ültetésre alkalmas burgonyából kétszer 20 kg pályázható. (Nem fémzárolt szaporítóanyagok!) A pályázónak hozzá kell járulnia a beszerzéshez. A burgonya ültetésre alkalmas maghoz 14 Ft-tal kg-onként, míg a kerti mag egységcsomagjáért 200 Ft-tal. Az igényelt mennyiségnek megfelelő önrész összegét a pályázatért felelős személy gyűjti össze a családoktól, a támogatás elnyerése után. Az önrészt a pályázat elnyerése után a Közalapítványhoz befizetik. A szállítási vagy posta költség a Közalapítvány által kijelölt elosztó központtól a pályázót terheli. Művelési költségre támogatás ebben a pályázati formában nem igényelhető. A pályázatok a beérkezés sorrendjében, a készlet erejéig elgátlhatók ki! Egy településről csak egy pályázatot fogadjunk!

A pályázat beérkezési határideje: 2000. január 10.

A hiányosan vagy késve érkezett pályázatokkal a Közalapítvány nem foglalkozik, azokról értesítést nem küld!

A pályázatot benyújthatók a Magyarországi Cigányokért Közalapítványhoz, két példányban. Cím: 1021 Budapest, Budakeszi út 55/D, P/5 ép., V. em. 2. Tel/Fax: 394-1852, 394-2647.

A burgonya vetőgumó étkezésre nem alkalmas. Emberi fogyasztás esetén súlyos mérgezést okoz!

A pályázó köteles együttműködni a Közalapítvány által felajánlott képzésben és szaktanácsadásban!

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány pályázatot ír ki kerti mag és ültetésre alkalmas burgonya (utánermesztett második éves is!) tárgykörben, szállítói tevékenység elnyerésére.

Pályázhatnak azok a mezőgazdasági ültetésre alkalmas mag előállító és forgalmazó cégek, amelyek kedvező árfeltételek mellett, konyhakerti termesztésre alkalmas kerti magokat és ültetésre alkalmas burgonyát tudnak értékesíteni, szállítani.

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány célja a mezőgazdasági termelő, forgalmazó cégek bevonásával - az, hogy pályázói számára a kiskerti viszonyoknak megfelelő fajtákat biztosítson. Az ajánlatokat típusonként külön és egyben is megtehetik.

Kiszárlási igény: A kerti magok esetében az egységcsomagok a kiskerti műveléshez elegendő csomagokat és fajtákat tartalmazzanak. (Tervezett kiosztás 2000. április.) Ültetésre alkalmas burgonya esetében 20 kg-os egységcsomagok biztosítását kérjük.

Leendő partnereinktől, a következők szerint várjuk el pályázatuk részletezését:

- fajta, típus,
- szállítási lehetőségek (postán vagy az országos hálózatok, partnereik igénybevétele),
- minőségi bizonyítványok, szabályok,
- az egységcsomagok összerendezése a megadott kiutalás szerint,
- az ország mekkora területére, régiójára terjed ki felajánlott szolgáltatása (régió, országrész, stb.)

A szállító pályázatában jelölje meg azokat a helyeket, ahol a kiosztás lebonyolítható. Az országban - területileg elosztva - minimálisan négy ilyen pont szükséges (kivéve postai szállítás).

A pénzügyi feltételeket a nyertes szállítóval vagy szállítókkal szerződés kötés útján rögzíti a Közalapítvány.

A Kuratórium fenntartja magának a jogot arra, hogy a kerti mag és ültetésre alkalmas burgonya tárgykörökben, illetve az egyes tárgykörökön belül regionálisan a legjobb ajánlatokat benyújtó cégekkel részszerződéseket kössön.

Pályázati keretösszeg:

1. kerti mag esetében 8 MFT
2. ültetésre alkalmas burgonya esetében 14 MFT. (A keretösszeg alatt az AFA-val növelt érték értendő.)

A pályázatok postán benyújthatók a Magyarországi Cigányokért Közalapítványhoz, két példányban, 1999. december 31-ig. Cím: 1021 Budapest, Budakeszi út 55/D, P/5. V. em. 2. Tel/Fax: 394-18-52, 394-26-47. Felvilágosítás ugyan itt kérhető!

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány pályázatot hirdet általános iskolák alsó tagozatai részére egészségmegőrzési programja keretében erdei iskolában való részvételre.

Az erdei iskola helyszíne: Környebánya, Ifjúsági és Gyermeküdülő

Pályázható turnusok: 2000. III. 6-10., III. 13-17., III. 20-24., III. 27-31., IV. 3-7., IV. 10-14., IV. 17-21., IV. 25-29., V. 1-5., V. 8-12., illetve IX. 11-15., X. 2-6., X. 9-13., X. 16-20., X. 24-28., X. 30-XI. 2., XI. 6-10., XI. 13-17., XI. 20-24., XI. 27-XII.1. (Az egyes időpontokra vonatkozó döntést a Kuratórium hozza meg, a pályázók igényeit is figyelembe véve.)

Az erdei iskolában olyan 30 fős osztályok, vagy alsó tagozatos tanulókból összeállított olyan 30 fős csoportok vehetnek részt, amelyekben a magukat cigány származásúnak vallók aránya meghaladja a 60 százalékot. A csoportokat 2 fő pedagógus kísérheti el.

Az erdei táborban való részvétel ingyenes, az elhelyezés, a napi ötszöri étkezés, a helyi túravezető költségeit a Közalapítvány vállalja. A pályázó kérheti az oda-visszatranszport költségei utólagos megtérítését is.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- A pályázó iskola pontos címét, telefonszámát, az igazgató nevét, a kiscső tanárok nevét,
- A pályázó általános iskola illetve az érintett gyermekkel lakóhelyének rövid leírását,
- Az iskolában a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek érdekében végzett eddigi tevékenység ismertetését,
- Az erdci tábor során megvalósítandó egészségmegőrzési program leírását,
- Az iskola illetékes vezetőjének előzetes hozzájárulását ahhoz, hogy a csoport a Kuratórium által esetlegesen megítélendő bármely fenti időpontban részt vehet a táborban.

Egy iskola csak egy osztály vagy csoport részére pályázhat. Előnyt élveznek azok a pályázatok, amelyekhez a települési önkormányzat, a helyi cigány kisebbségi önkormányzat, a roma kisebbségi szószóló vagy helyi cigány társadalmi szervezet ajánlását csatolják.

A pályázatok benyújtásának határideje: 2000. február 1. A pályázatokat egy példányban - adatlap nélkül - lehet beküldeni az alábbi címre: **Magyarországi Cigányokért Közalapítvány 1021 Budapest, Budakeszi út 55/D, P/5, V/2. Tel/Fax: 394-26-47, 394-18-52.**

Cigány Közösségi Házak támogatására

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány pályázatot hirdet Cigány Közösségi Házak egyszerű, vissza nem térítendő támogatására.

A támogatás célja: összetett közösségi funkció ellátását (szociális, foglalkoztatási, kulturális, egészségügyi, képzési, és egyéb szolgáltatásokat) biztosító cigány közösségi házak belső berendezésének, eszközanyagának, valamint működési és program költségeinek részbeni támogatása.

Pályázatot adhatnak be: Közösségi Házat fenntartó települési önkormányzatok, cigány kisebbségi önkormányzatok, egyéb cigány szervezetek, (társadalmi szervezet, alapítvány, egyesület), egyházi szervezetek-cigány közösségek számára szervezett programokkal.

- Elsőbbséget élvez a pályázat elbírálása során:**
- más támogatási rendszerben e célra támogatást nyert szervezet,
 - legalább két éve működő, többcélú tevékenységet folytató közösségi házat működtető szervezet,
 - a helyi települési és kisebbségi önkormányzattal együttműködési megállapodást kötő szervezet.

A pályázat egyéb feltételei: az intézmény működésének finanszírozására garanciát kell

felmutatni. Garancia lehet pl. ha a települési önkormányzat részt vállal a Ház működési költségeiben.

A pályázatnak a következő részeket, dokumentumokat kell tartalmaznia:

- működő, valamint tervezett programok tartalmának leírása, éves programterv (tevékenységek, pénzügyi források, személyi, szervezeti, tárgyi háttér, a rendelkezésre álló ingatlan leírása, intézmény alapításáról, működtetéséről szóló dokumentum, programnaplár),
- a településen élő cigányság helyzetének ismertetése, a működő cigányszervezetek bemutatása,
- települési vagy kisebbségi önkormányzati képviselőtestület vagy a pályázó szervezet vezető testületi határozata a pályázat beadásáról,
- forrásigazolás saját erőről, egyéb forrásokról,
- a konkrétan igényelt támogatás indoklása, felhasználásának részletes költségvetési terve,
- pályázó adatai (hivatalos szervezetnév, székhely, cím, támafelcél, számla adatai...),
- egyéb szükséges dokumentumok másolatban (civil szervezetek esetén alapító okirat, bírósági nyilvántartásba vételéről szóló végzés...).

Egy pályázó maximum 1.200.000 Ft támogatást kaphat.

A pályázatban felosztható keretösszeg: 15.000.000 Ft.

A pályázatot a mellékelt szerkezetben ajánljuk elkészíteni. Egy aláírt, lepecsételt példányban kell eljuttatni a Közalapítvány irodájába. **Cím: Magyarországi Cigányokért Közalapítvány 1021 Budapest, Budakeszi út 55/D, P/5, V/2.**

Beadási határidő: 2000. január 31.

Határidőn túl érkezett pályázatokat a Közalapítvány nem fogad el. Hiánypótlásra szükség esetén a Közalapítvány egy alkalommal szövegezteti fel a pályázót.

Utmutató a Cigány Közösségi Házak pályázati felhívásához

Kérjük, hogy a pályázati dokumentációt az alábbi szerkezetben, ajánlott tartalommal készítsék el. A javasolt szerkezet tartalomjegyzéke lehet a pályázatnak, segítséget ad annak megírásához.

Fedőlap (pályázati felhívásra történő hivatkozás, szervezetnév, település...)

1. rész

A működő és tervezett programok tartalmának leírása, éves programterv (tevékenységek, pénzügyi források, személyi, szervezeti, tárgyi háttér feltételek...)

Az első rész anyagához csatolandó csatolható igazoló, kiegészítő mellékletek:

A1. melléklet: a településen élő cigányság helyzetének ismertetése, a működő cigány szervezetek bemutatása.

B1. melléklet: a működés kezdetéről, létesítéséről szóló információk, dokumentumok, a Közösségi Ház alapító határozat.

C1. melléklet: programnaplár, ingatlan adatai, vázlatrajza, éves működési költségvetés.

2. rész

A konkrétan igényelt támogatás szükségességének indoklása, felhasználásának részletes költségvetési terve. (töteles költségvetés, a kiadások szöveges ismertetése, utamozás...)

A második rész anyagához csatolandó, csatolható igazoló, kiegészítő mellékletek:

A2. melléklet: forrásigazolás saját erőről, testületi határozat, költségvetési kivonat...

B2. melléklet: más állami támogatásokat igazoló dokumentum másolatok,

B3. melléklet: a helyi települési és kisebbségi önkormányzattal kötött együttműködési megállapodás.

B4. melléklet: egyéb, működési garanciákat bemutató dokumentumok.

C jelű mellékletek: egyéb, a költségek felhasználásával kapcsolatos információk, árajánlat...

3. rész

A pályázó adatai: (hivatalos szervezetnév, székhely, cím, támafelcél, számla adatai.

A2. melléklet: forrásigazolás, számla adatai.

A3. melléklet: nem önkormányzati szervezet esetén a szervezet alapidokumentumai, alapító okirat, bírósági végzés,

A4. melléklet: testületi határozat a pályázat beadásáról.

4. rész

Egyéb indoklások, referenciák, kiegészítő tájékoztatások.

Tartalomjegyzék:

Az azonosíthatóság miatt kérjük a mellékletek javasolt jelzését (dőlő betűvel jelölve) a pályázatban a jobb felső sarokba írni. Az új pályázati részeket és a mellékleteket mindig új oldalon kezdjük.

A mellékletek betűjelei:

A jelűk: kötelező a szerepeltetésük

B jelűk: előnyt jelentő feltételek alátámasztását jelentik

C jelűk: a felhívásban nem kiemeltetett, de a pályázó által szükségesnek talált tájékoztatást adó információk helye

Az Autónia Alapítvány a Demnet megbízásából, a USAID támogatásával 1999 novemberében új pályázatot hirdet meg.

A program elnevezése: Roma Munkaerő-Piaci Képzés.

A pályázat célul tűzte ki a magyarországi romák munkaerő-piaci helyzetének javítását, munkaerő-piaci integrációjuk, reintegrációjuk elősegítését roma szervezetek által szervezett, lebonyolított képzések és ezt kiegészítő projektek segítségével.

A pályázat résztvevői kizárólag roma civil szervezetek lehetnek.

A pályázati program keretében 10 roma szervezetet fogunk támogatni képzési programjuk megvalósításában.

A pályázatok értékelésénél előnyt élveznek azok a pályázók, amelyek a romák munkaerő-piaci helyzetének javítását biztosító módszerek fejlesztését, terjesztését, kísérleti munkaszervezési formák meghonosítását

tűzik ki célul, illetve amely programok képzési részéhez közvetlenül kapcsolódik foglalkoztatási, munkaerő-piaci elhelyezkedést segítő blokk.

Ugyancsak előnyt élveznek azon pályázók szervezetek, amelyek együttműködést alakítanak ki, vagy már meglévő együttműködést tudnak dokumentálni a helyi munkaerő-piaci állami és piaci intézményeivel, munkaerő- és munkavállalói oldalon szereplő résztvevőivel.

A program három egymásra épülő modulból áll:

- Project-menedzsment képzés, amely a helyi munkaerő-piaci, valamint a szervezeteket érintő erőforrás-felmérés pontosítását is magába foglalja,
- A szervezetek által szervezett és lebonyolított munkaerő-piaci képzések,
- A programban résztvevő személyek elhelyezkedését segítő programrészt.

Project-menedzsment képzés:

A nyertes pályázók szervezetek programfelelőseinek, munkatársainak az Autónia Alapítvány szervez egy képzést, amelyen a résztvevők a projekt-tervezés és eredményes megvalósítás technikáiról szóló képzésen túl lehetőséget kapnak a pályázati program szakemberekkel való megbeszélésére, pontosítására is.

Munkaerő-piaci képzések:

A munkaerő-piaci képzéseket a pályázók szervezetek szervezik és felelősek ezek lebonyolításáért. A képzéseknek a következő kritériumoknak kell megfelelniük:

- a helyi munkaerő-piaci problémákra reagálnak,
- lehetőleg regionális hatásúak legyenek,
- tartalmazzanak megvalósítható elképzeléseket a képzés résztvevők későbbi foglalkoztatására, munkaerő-piaci reintegrációjára.

A pályázat keretében szervezetenként maximum 1,3 millió Ft kérhető, ez teljes mértékben vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás nem használható fel:

- ingatlanvásárlásra,
- gépkocsi-vásárlásra,
- a programot nem érintő működési költségekre,
- a programot nem érintő személyi kifizetésekre.

A pályázatok leadási határideje: 2000. január 31. A pályázatokat 2000. február 20-ig bírálja el az Autónia Alapítvány. A programok 2000. március 1-től indulnak és 2000. július 20-ig tartanak.

A pályázati dokumentáció levélben kérhető az Autónia Alapítvány címén vagy letölthető az Autónia Alapítvány Webplájáról: 1137 Budapest, Pozsonyi út 14. Telefon: (06-1) 237-60-20. Internet: www.autonomia.hu

Moga, a vaserejű cigány (II. rész)

Hét Falu Hét Legénye megkérte a komisszáriusokat, hogy hozzanak két új istrángot. Hoztak ám! A legény aztán az istrángokat rákötötte a mellére, szorított rajtuk egyet ő is és pitt-patt, az istrángok széjjelszakadtak. A komisszáriusoknak még a szájuk is tátva maradt.

- Jól van, Moga. Ilyen erős emberrel még nem találkoztam. Most gyere és birkózz meg velem! - mondta Hét Falu Hét Legénye.

Birokra keltek. De arra nem is került sor, hogy Moga földhöz vágja Hét Falu Hét Legényét, mert alig nyúlt hozzá és egy kicsit megszorította, azonnal összetört benne három oldalborda.

Hét Falu Hét Legénye most már nem hencegett, csak nyöszörögve annyit mondott:

- Moga, te százezerszer erősebb vagy, mint én.

Hét Falu Hét Legényét feltették egy kocsira és hazavitték.

Moga a kisgyerekekkel járt tovább a házakat, hogy a komisszáriusok által megígért bagót elkérjék. Rátaláltak ám Hét Falu Hét Legényének a házára is. Moga nem akart bemenni, de a kisgyerek csak betuszkolta. Csodálkoztak, amikor Hét Falu Hét Legénye kedvesen fogadta őket. Kezet fogott mindkettőjükkel és asztalhoz ültette őket. Behívta az édesanyját is.

- Látod, édesanyám, ez az a nagy erejű cigány, aki összetörte a bordáimat, de megérdemeltem, mert nagyon hencegős, dicsekvő voltam.

Majd Mogához fordult és így szólt:

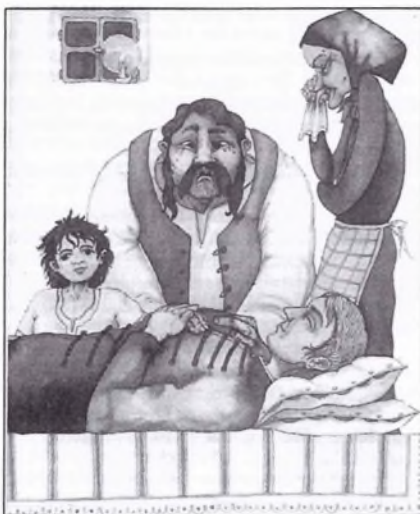
- Vártalak, mert éreztem, hogy eljössz hozzánk. Addig nem is

tudtam meghalni. Áldjon meg az Isten és kívánom, hogy légy még erősebb, mint most vagy!

Moga csak nézett maga elé és könnyezett.

- Édesanyám - fordult ismét édesanyjához a legény. - Utolsó kívánságom még az, hogy úgy szeresse Mogát, ahogy engem szeretett! Ha betér hozzánk, úgy adjon neki enni és inni, mint ahogy nekem adott.

Ezzel Hét Falu Hét Legénye lefeküdt az ágyra és meghalt. Moga nagyon megsajnálta Hét

Falu Hét Legényét, hiszen ő nem akarta halálát okozni. Körülállták az ágyát és mind a hárman megsiratták. Akkor Moga Hét Falu Hét Legénye édesanyjának megcsókolta a kezét és a cigánygyerekekkel hazaballagott.

Szomorúsága azonban csak nem akart elmúlni. Se enni, se aludni nem tudott. Harmadnapra elkódorgott egyedül a határba és egy dinnyeföld végén letelepedett. Nézegette a dinnyéket, hogy melyik milyen. Gondolta, úgyis ő mentette meg a dinnyeföldet a sárkány étvágyától, hát leszakíthat egy dinnyét. Ízlett neki, meg-

ette. Majd egy másikat is megmetszett, de az nem volt elég érett, eldobta. Így szedegette az egyik dinnyét a másik után. Amelyik jó volt, megett, amelyik rossz, eldobta. Igen ám, de a dinnyeföldet őrizték a gazda gyermekei. Amikor meglátták Mogát, hogy pusztítja a dinnyéket, rajtaütöttek, megkötözték és bekísérték a község házára a perzekutorokhoz. Hogy a hatalmas erejű Moga hagyta magát a gyerekektől megkötözni, azon nem kell csodálkozni, mert amilyen erős volt, ugyanolyan jószívű is és gyermeket még szóval sem bántott volna soha. Mikor a perzekutorok látták Mogát megkötözve, csodálkoztak, de megkérdezték:

- Miért mászkálsz annyit és miért nyúlsz a máséhoz, Moga?

- Mennem kell és vándorolnom, mert házam nincs. Nyúlnom kell a máséhoz, mert semmim sincs. Nekem, ha megadják a perzekutor urak a megígért kenyeret és pofa bagót, lesz valamim, de a többi cigánynak csak üres marad a hasa. Nem nyúlnánk mi semmihez, urak, ha lenne otthonunk és abban valamicskénk.

Elgondolkoztak ezen a perzekutorok, aztán elengedték Mogát és neki is, meg a többi cigánynak is adtak egy-egy házhelyet, ahová házat építhettek meg egy kis földcskét is, ahol dolgozhattak. Nem is vándoroltak tovább a cigányok. Ott maradtak és megválasztották maguknak Mogát vajdának.

Rostás Gusztáv,

Szarvas, 1957.

(Sáfár Sándor gyűjtése nyomán)

F E J T Ö R Ö K

Kedves Gyerekek!

A december hava a sok hógolyózás, szánkózás mellett azért is kedves hónapunk mert ajándékozhatunk, ajándékot kapunk szeretteink körében. Na és itt a csodálatos téli szünidő! A megvásárolt vagy elkészített ajándékok karácsonyig eldugva várnak arra a meghitt pillanatra, hogy valakiknek örömet szerezzünk szívünk egész szeretetével.

Első rejtvényünkkel néhány tanáccsal szeretnénk segíteni az ajándékozásban

Betűrakosgatás

yseökémsnv

őöt loltt

euólprv

böödl fgm

Keresd a különbséget!

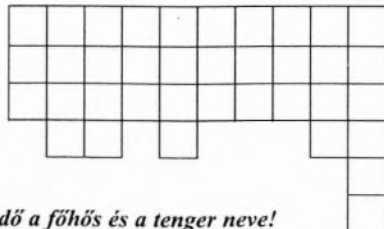

Legalább három különbséget találjatok a két nyuszin és küldjétek be megfejtésül!

Mesehős kerestetik!

A keresztrejtvény függőleges sorának helyes megfejtése esetén az első vízszintes sor egy mesehős nevét rejti. A harmadik vízszintes sorból annak a tengernek a nevét olvashatjátok ki, ahol a főhős kalandozásai közepette eljutott.

takarmánynövény
lottózik és pénzt kap
érezkiszervünk az arcon
őreg másképpen
Éva többesszáma
tünnepi lobogó

Beküldendő a főhős és a tenger neve!

Szólánc

A háromsoros szóláncokból két-két értelmes szó keletkezik. Melyik ez a négy szó? Küldjétek be!

Hahota a suliban!

– Mi a végtelen? – kérdi a tanár
– A világegyetem és a tanév – hangzik a bölcs válasz.

– Mi a különbség a villámlás és az elektromos áram között – kérdi a tanár
– A villámlásért nem kell fizetni – feleli a fiú.

A rejtvényekhez jó szórakozást kívánunk

Az oldalt összeállította: Bujdosó Jánosné

A Zagyvarékesi Cigány Kisebbségi Önkormányzat 1999. októberében hagyományörző és kulturális napot rendezett. A délelőtt a gyermekeké volt, amikor is különböző játékos vetélkedők, kispályás foci, kötélhúzás és futóverseny tette próbára az apróságok ügyességét. Este bál várta a szórakozni vágyókat.

Az egész napos rendezvényt - többek között - a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány támogatta.

*Előterben Jenese Paróczai Erika jegyző,
mögötte: Rácz Sándor kisebbségi képviselő, Kókény Kálmán
és Raffai László ÖCO képviselők*

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 1176 Ft,
fél évre: 588 Ft,
negyedévre: 294 Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetési díját
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

**5000 Szolnok,
Aranka utca 3.
Telefon:
(06) 56/372-269**

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

Új eljárás a Pusoma-ügyben

A Heves Megyei Bíróság november 30-án úgy határozott, új eljárást rendel el a néhai Pusoma Dénes örökösei által a magyar állam ellen indított kártalanítási perben. Pusoma Dénes - illetve az ő halála után az örökösei - azért kezdtek kártalanítási eljárást, mert a férfi több mint két évet ült ártatlanul börtönben.

Mint ismeretes, az ivádi Pusoma Dénest 1994-ben tartóztatták le és azzal gyanúsították, hogy olyan súlyosan bántalmazott egy idős asszonyt, hogy az sérüléseibe belehalt. Pusomát hatévi börtönbüntetésre ítélték - a férfi nem fellebbezett. Később a rendőrség megtalálta az igazi tettest, és a perújítás után a fogva tartott férfit - bűncselekmény hiányában - felmentették. Ezután kártalanítási igényt nyújtott be az Egri Városi Bírósághoz. Pusoma szabadulása után fél évvel öngyilkos lett, a kártalanítási eljárást az örökösök folytatták tovább. Ez év őszén a városi bíróság elutasította a 2,5 millió forintos kártalanítási igényt. Az ítélet ellen az örökösök fellebbeztek.

Falbontás Ustí nad Labemben

A városi önkormányzat megvásárolja a romák szomszédainak házáit

A csehországi Ustí nad Labemben november 24-én hajnalban teljesen lebontották azt a falat, amelyet a város vezetése építtetett október elején azért, hogy elválassza a helyi romákat a szomszédos családi házak lakóitól.

A 65 méter hosszú építmény felhúzása ellen annak idején nemcsak a csehországi roma szervezetek tiltakoztak, hanem több vezető cseh politikus, többek között Václav Havel államfő is. A falat eredetileg 4 méter magasságra kívánták megépíteni, de a tiltakozások hatására végül csak 1,8 méter magas lett. A CTK hírügynökség szerint a betonfal lebontása ötvenhatezer cseh koronába (mintegy háromszázötvenezer forintba) került.

A Maticni utcai „etnikai elválasztó fal” megszüntetéséről kedden hozott döntést Ustí nad Labem városi tanácsa. A testület arról is határozott, hogy 3,6 millió koronáért (mintegy 100 000 dollárért) megvásárolja annak a három családnak a házáit, amelyek a legutóbb panaszkodott a cigány szomszédok túl zajos életmódjára.

Az építmény heves nemzetközi tiltakozást váltott ki az emberjogvédő csoportok és az Európai Unió részéről is. Az EU éppen a fal lebontásának napján tette közzé nyilatkozatát, amely szerint a cseh EU-tagság egyik fő gondja a csehországi roma népességgel való nem megfelelő bánásmód.

A városi hatóságokra erős nyomást gyakorolt a prágai kormány is a fal lebontása érdekében. Jan Kavan külügyminiszter azt mondta, hogy ha nem történik gyors intézkedés az ügyben, akkor a fal a cseh EU-csatlakozás akadálya lehet.

Aki tud, segítsen!

A Bojti Lungo Drom elnöke az alábbi kéréssel fordul a segíteni tudó olvasók felé: Bojt község cigánysága nagy szegénységben él. Mindennemű segítséget hálás köszönettel vennének. Elsősorban élelmiszer és ruhaadományokra lenne nagy-nagy szükségük. A segíteni tudók jelentkezését az alábbi címre várják:

Gyöngyösi Dezső
Bojt, Bethlen út 18.
4114

Köszönet!

Köszönöm a Médián keresztül az Országos Kisebbségi Önkormányzat elnökének, Farkas Flórián úrnak, hogy segített a leégett lakásom helyreállításában. Ezúton szeretném további sok sikert kívánni.

Tisztelettel: **Raffael Józsefné, Szolnok**

DROGMEGELŐZÉS

„Nem a világi jókat megtagadni, de józan ésszel vele élni tudni, a bölcsességnek titka és jele.”

(Berzsenyi Dániel)

Tapasztalatok szerint a legtöbb gyermek nem kerül tartós kapcsolatba a drogokkal, de sajnos nem elkerülhetetlen, hogy ez minden esetben így legyen.

A mai fiatalok korábban és könnyebben jutnak élvezeti cikkek közelébe, mint 20 vagy 30 évvel ezelőtt.

Újabb szerek jelentek meg, a normák, az értékek is megváltoztak.

A fiatalok számára szükségessé és lehetővé vált, hogy nyitottabbak és egyben óvatosabbak is legyenek, mert választási lehetőség előtt állnak. Ezen alternatívák egyike, hogy kipróbálják-e és ha igen, hogyan az élvezeti cikkeket.

Ha a válasz igen, a szülők igen nehéz helyzetben érezhetik magukat.

Az élvezeti cikkek fogalmkörébe tartoznak

A dohány (nikotin), a kávé (koffein) és az alkohol a legális drogokként, míg a kábítószer (pl: hasis, marihuána, Ecstasy stb.) illegális drogokként. (A pénznyerő szerencsejátékokat is bizonyos értelemben élvezeti cikkeknek tekinthetjük. Lásd: Röviden a drogokról a függelékben).

Mindezeknek a szereknak az a közös tulajdonsága, hogy elsősorban az örömszerzés miatt alkalmazzák, fogyasztják, ezért könnyen válhatnak szenvedélyeinkké, s túlzott használatuk kockázattal jár (lásd a különböző szenvedélybetegségeket). A rizikószint egyes szereknél nagyobb, mint általában, ezért korlátozza a vonatkozó törvény is forgalmazható, fogyasztható, alkalmazható, illetőleg tiltott szerekként ezeket.

A tájékoztató végén a tisztelt olvasó megtalálja a különböző szerek legfontosabb tulajdonságainak leírását, s további információk megszerzésének módjáról is ott olvashat.

Sajnos nem tölünk távoliak, rajtunk kívülállóak a droghasználattal kapcsolatos problémák. Gyermkeink, családunk, sőt az egész társadalom veszélyeztetett. Szülőként leginkább úgy illeszkedhetünk be ebbe a folyamatba, ha családunkon belül erős, meleg, szeretetteljes kapcsolatot alakítunk ki gyermekeinkkel. Megtanítjuk őket arra, hogy mi a jó és mi a rossz. Megismerjük és továbbítjuk feléjük a valós tényeket a veszélyhelyzetekkel, például a droghasználattal kapcsolatban. A szülőknek kell első sorban segítséget nyújtaniuk ahhoz, hogy gyermekük belássa, a drog mennyire veszélyezteti egészségét, egész jövőjét. Ehhez szükséges a folyamatos, őszinte kapcsolattartás a családtagok között.

A fiatal nem a jövőnek, hanem a mának akar élni, annak megfelelni. Fontos, hogy a szülő megértse gyermekét, hiszen ő az, aki

igen nagy hatással lehet rá. Kár, hogy ezt sokan nem hiszik el.

A legjobb tanács, ami egy szülőnek adható

Legyen mindig készen, hogy meghallgassa, támogassa, tanácsot adjon és bátorítsa gyermekét, mikor neki szüksége van rá!

Nincs teljesen megbízható módja a problémák megoldásának, de talán néhány ötlet segítséget nyújthat. Ezért készült ez a tájékoztató. Hiszen a gyermeknevelés az élet egyik legnehezebb feladata, mégis a legkevésbé tudunk felkészülni rá.

A szülői példamutatás, beszélgetés segítheti a gyermeket abban, hogy elvesse a drogok kipróbálásának gondolatát, vagy abban, hogy ha már túl van a kipróbálás időszakán, ne szokjon rá, hagyja abba ezt a veszélyes „játékot”.

Egy kis pszichológia Tények és tanácsok

Még meg sem született a gyermek, mikor édesanyja hasában már érzi, hogy szívesen várják-e a világra, gondoskodnak-e testi-lelki szükségleteiről. A teljes szimbiózisban szinte fulladozik, ha édesanyja dohányzik, vagy mások füstjét kell szívnia. Ha minden rendben van, már világrajötté előtt biztonságban érzi magát.

Csecsemőkortól az iskoláskorig hatalmas fejlődésen megy keresztül a kisgyermek, s mintákat követ viselkedésében, beszédében. S miközben megtapasztalja a világot, lassan megtanulja elkülöníteni az Én és a Te fogalmát. Eközben sokszor rá kell döbennie: nem mindig minden úgy van, ahogy ő akarja. Mindent rögtön követel: sírással, hízélgéssel stb. Ezerféle módot felfedez ahhoz, hogy vágyai teljesülését segítsék a róla gondoskodók. Az ősi boldogság és elégedettség bizony sokszor elszomorítja, mikor azt mondják, hogy NEM SZABAD. Meg kell tanulnia beilleszkednie a környezetébe.

Az óvodában a többi gyerekhez is alkalmazkodni kell, megtalálni a helyét a közösségben, ami sokszor nem megy simán. Megtanulja az alapvető higiénit, és szüleitől is elszakítják egy fél napra, s idegen nevelők gondoskodnak róla. Ez az első nehéz leválás. Biztonságban akkor fogja érezni magát, ha meghatározott napirend szerint biztonságban bizonyos dolgok bekövetkeztére (ebéd, játék, pihenés, szülők megérkezése). Nagyon törekény ez a biztonságérzés.

A 6-10 éves gyermekek általában jól érzik magukat a bőrükben. Szükségük van szabályokra, melyekhez igazíthatják viselkedésüket. A felnőttek számukra tanárok és modellek is egyben. Alkalmazkodniuk kell az új közösséghez, nagyobb figyelemhez. Megkezdődik a munkára nevelés komoly periódusa.

A biztonság érzéshez szükséges alapvető tudnivalók:

- az ehető, illetve mérgező dolgok felismerése,
- a gyógyszerhasználat szabályainak megismerése,
- a veszélyes tárgyak helyek, emberek kerülése, elutasítása,
- az egészséges életmód követése, továbbá
- tudnia kell, kire számíthat, ha bajban van.

A pubertás kor a 12-től a 18. életévig tart, s nagyon sok minden megváltozik a fiatalok számára. Ebben az időszakban a kamaszok nagy testi és szellemi fejlődésen mennek keresztül. Ez persze megváltoztatja viselkedésüket, érzéseiket is. Ilyenkor tanulják meg, hogyan kell leválni a szülőről és egyéniséggé lenni. Emiatt a fiatalok ebben az időben jobban vonzódnak a velük egykorúakhoz, mint a szülők korosztályához. Így alakulnak lassan olyan önálló személyiséggé, aki a saját lábán is meg tud majd állni. Ez zökkenőmentesen is kialakulhat, de igen gyakran konfliktusok szegélyezik ezt az utat. Ezek a jól ismert pubertáskori zavarok.

A felsőtagozatban a 10-12 éves kiskamasz számára nagyon fontosak válnak a barátok, akik vélemény- és viselkedésmeghatározó tényezővé válnak. Ebben az életkorban van a legnagyobb jelentősége a drogellenes nevelésnek. A droghasználat jellemzője, hogy titokban próbálják ki, s a kortárs csoportban terjed. Nagyon fontos, hogy a gyerekek bizalommal fordulhassanak hozzánk, ha kérdéseik, problémáik vannak.

A 13-14 éves kamasz legfőbb kérdése: „Mi végre vagyok én a világban?” A kamaszkor olyan, mint egy újjászületés. Szüksége van a fiatalnak arra, hogy visszanyúljon saját múltjába, és megtalálja „igazi énjét”. Új élmények, új célok szűrőjén keresztül ítéli meg a világot. Ebben az életkorban roppant fontos a család érzelmi kiegyensúlyozottsága, a felnőttek irányadó, útmutató szerepe.

A biztonságérzethez szükséges alapvető tudnivalók:

- a biztos családi háttér őszinte, segítő, folyamatos kapcsolattartással,
- az igazi és hamis barátságok felismerése,
- a pozitív önkontroll szülői, nevelői támogatással,
- a drogok felismerése, azok használatával járó tünetek, hatások és következménye ismerete,
- az ételcél kitűzése, valamint
- a helyes önvédelmi reflexek kialakítása.

Minden családban vannak irratlan szabályok arról, hogy mi a kíváncsú és elfogadott viselkedés. Ezek az ún. „családi normák”. Itt gyökereznek a gyermekek számára alapvető értékek. A példamutatás sokkal fontosabb, mint a parancs vagy a tiltás szava.

Néhány tanács a szülőknek:

- Fogalmazza meg az Ön által helyesnek tartott magatartást nyíltan, konkrétan!
- Ismerje fel, mennyire befolyásolja az ön viselkedése gyermeke kialakuló nézeteit, véleményét!
- Figyeljen arra, hogy amit mond és amit tesz, összhangban legyen!
- Győződjön meg arról, hogy gyermeke valóban tisztában van-e azzal, milyen viselkedést vár el tőle!
- Legyen alapos!
- Legyen következetes, de ne mindenáron!
- Legyen méltányos! (Mindenki hibázhat, még Ön is)
- Legyen őszinte!

– folytatjuk –

Kökény Kálmán
bűnmegelőzési előadó

